Naučna konferencija

Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac

31. 10. 2015. godine

- Zbornik sažetaka –

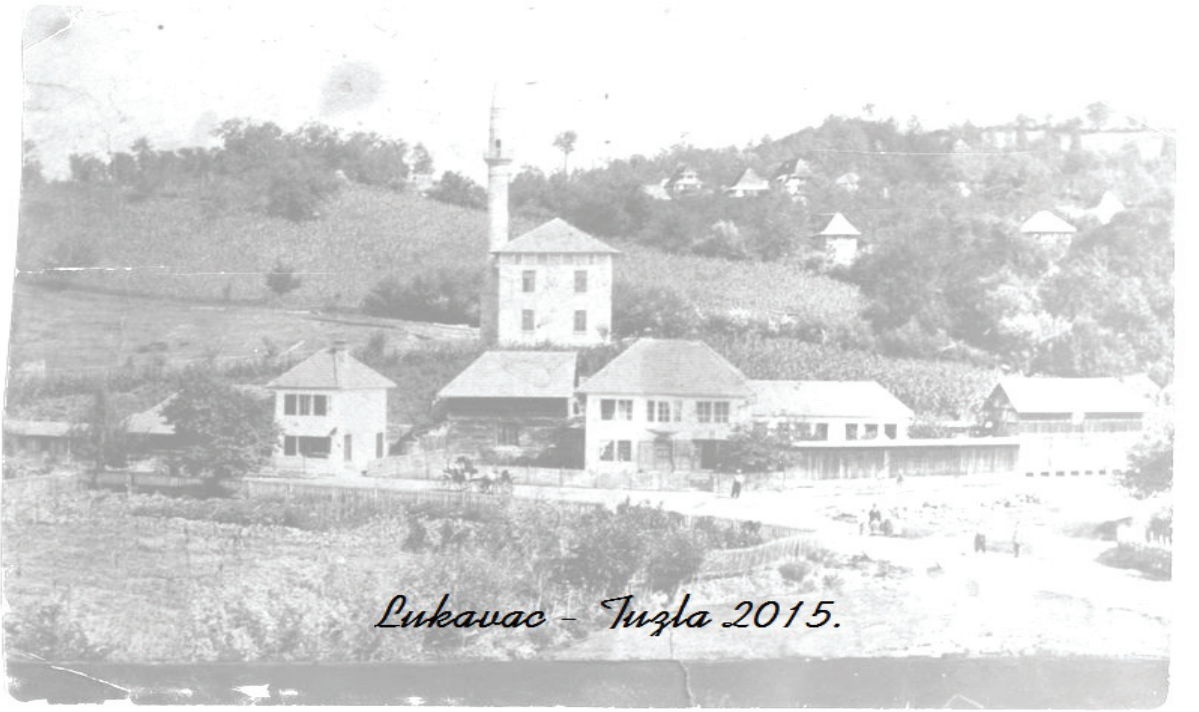

Lukavac – Tuzla 2015.

Cultural, Historical and Natural Heritage of Lukavac

Scientific Conference
Lukavac, 31. 10. 2015.

- Abstract Book -

Published by: Institute for the Protection and Use of the Cultural, Historical and Natural Heritage of Tuzla Canton, Public Library Lukavac

For publisher: Benjamin Bajrektarević, Nihada Fajić

Editors-in-chief: Semir Hadžimusić, Munisa Kovačević

English translation: Faruk Hodžić

Photographs: Cover page: Postcard of Lukavac in 1898
Back cover: Puračić in 1918
Interior cover: Turski Lukavac in 1927

Editing: Munisa Kovačević

Print: OFF-SET

Lukavac – Tuzla 2015.

Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac

Naučna konferencija
Lukavac, 31. 10. 2015.

- Zbornik sažetaka –

Izdavač: JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, JU Javna biblioteka Lukavac

Za izdavača: Benjamin Bajrektarević, Nihada Fajić

Urednici: Semir Hadžimusić, Munisa Kovačević

Prevod na engleski jezik: Faruk Hodžić

Fotografije: Naslovna:razglednica Lukavca iz 1898. godine
Poleđina: Puračić 1918. godine
Unutrašnja: Turski Lukavac 1927. godina

Obrada: Munisa Kovačević

Štampa: OFF-SET

Lukavac – Tuzla 2015.

ORGANIZACIONI ODBOR/ ORGANISING COMMITTEE

Članovi Organizacionog odbora:

1. ***Dževad MUJKIĆ, Općina Lukavac, načelnik Općine, predsjednik***
2. ***Benjamin BAJREKTAREVIĆ, direktor JU Zavoda, dopredsjednik***
3. ***Zuhdija HRVATOVIĆ, Općina Lukavac, pomoćnik načelnika, član***
4. ***Nihada FAJIĆ, direktor JU Javna biblioteka Lukavac, član***
5. ***Mihad SAKIĆ, JU Javna biblioteka Lukavac, član***
6. ***Prof.dr. Mirsad KUNIĆ, predsjednik Naučnog odbora, član***
7. ***Semir HADŽIMUSIĆ, JU Zavod, član, sekretar***
8. ***Derva SALIHOVIĆ, Općina Lukavac, šef Službe za društvene djelatnosti, član***
9. ***Zikrija ISAKOVIĆ, Općina Lukavac, savjetnik načelnika za kulturu, član***
10. ***Munisa KOVAČEVIĆ, JU Zavod, član***
11. ***Milica PETROVIĆ, JU Zavod, član***
12. ***Elvis AVDIĆ, KHK Lukavac, član***

NAUČNI ODBOR/ SCIENTIFIC COMMITTEE

Članovi naučnog odbora

1. ***Prof. dr. Mirsad KUNIĆ, predsjednik***
2. ***Prof. dr. Edin MUTAPČIĆ, dopredsjednik***
3. ***Prof.dr. Nusret MUJAGIĆ, dipl.ing.arh, član***
4. ***Mr.sc. Rusmir DJEDOVIĆ, član***
5. ***Mr. Semir HADŽIMUSIĆ, član***
6. ***Mihad SAKIĆ, prof., član***

SADRŽAJ/ CONTENTS

KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE

1. Omer IBRAHIMAGIĆ

Značaj naslijeđa Lukavca i okoline – primjer nišana Ibrahim-age u Smolući **12.**

THE IMPORTANCE OF HERITAGE IN LUKAVAC AND ITS ENVIRONMENT - FOR EXAMPLE TOMBSTONES OF IBRAHIM AGA IN SMOLUĆA **12.**

2. Salih KULENOVIĆ, Mihad SAKIĆ

Rezultati dosadašnjih arheoloških i etnoloških istraživanja područja općine Lukavac **13.**

RESULTS OF ARCHAELOGICAL AND ETHNOLOGICAL RESEARCHES ON THE TERRITORY OF MUNICIPALITY LUKAVAC SO FAR **13.**

3. Mirsad KUNIĆ

Savremena usmena tradicija Lukavca **14.**

MODERN ORAL TRADITION OF LUKAVAC **14.**

4. Amira TURBIĆ-HADŽAGIĆ, Senita HUSIĆ

Žargonizmi i frazeologizmi u govoru Lukavca i okoline **15.**

JARGON AND PHRASEOLOGISMS IN THE SPEECH OF LUKAVAC AND ITS ENVIRONMENT **15.**

5. Zlatko DUKIĆ

Tri pjesnika – tri lukavačka biljega (Atif Kujundžić, Avdo Mujkić i Jusuf Begić) **16.**

THREE POETS – THREE LANDMARKS OF LUKAVAC (ATIF KUJUNDZIC, AVDO MUJKIC I JUSUF BEGIC) **16.**

6. Adi ĆOROVIĆ

Kulturno naslijeđe Lukavca u kontekstu arhitektonskog naslijeđa kraja XIX i XX vijeka u Bosni i Hercegovini **17.**

CULTURAL HERITAGE OF LUKAVAC IN THE CONTEXT OF ARCHITECTURAL HERITAGE OF THE LATE XIX AND XX CENTURY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA **17.**

7. Nusret MUJAGIĆ

Urbani razvoj Lukavca na temeljima Millerove zadužbine **18.**

URBAN DEVELOPMENT OF LUKAVAC ON THE FOUNDATIONS OF MILLER ENDOWMENT **18.**

8. Rusmir DJEDOVIĆ

Historijsko-geografska i urbano-geografska istraživanja naselja Lukavac **19.**

HE HISTORIC GEOGRAPHICAL AND URBAN GEOGRAPHICAL RESEARCH OF LUKAVAC **19.**

9. Edin MUTAPČIĆ, Almir MUTAPČIĆ

Kulturno-historijsko naslijeđe Lukavca do kraja srednjeg vijeka **20.**

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE OF LUKAVAC BY THE END OF MIDDLE AGE **20.**

10. Edin ŠAKOVIĆ
Arheološka slika lukavačkog kraja **21.**
ARCHAEOLOGICAL PICTURE OF THE WIDER AREA OF LUKAVAC **21.**

11. Semir HADŽIMUSIĆ
Pregled dosadašnjih historiografskih istraživanja općine Lukavac **22.**
OVERVIEW OF HISTORIOGRAPHICAL RESEARCH OF LUKAVAC MUNICIPALITY **22.**

12. Munisa KOVAČEVIĆ
Istraživanje i zaštita dobara naslijeđa općine Lukavac **23.**
RESEARCH AND PROTECTION OF NATIONAL HERITAGE OF LUKAVAC MUNICIPALITY **23.**

13. Omer ZULIĆ, Hatidža FETAHAGIĆ
Lukavac kroz arhivske fondove i zbirke Arhiva Tuzlanskog kantona **24.**
LUKAVAC IN ARCHIVAL FONDS AND COLLECTIONS OF THE ARCHIVES OF TUZLA CANTON **24.**

14. Faruk KRUŠEVLJANIN
Austrougarsko naslijeđe u Lukavcu **25.**
THE AUSTRO-HUNGARIAN HERITAGE IN LUKAVAC **25**

15. Munib EFENDIĆ
Stoljeće industrije u Lukavcu **26.**
A CENTURY OF INDUSTRY IN LUKAVAC **26.**

16. Almira BEĆIROVIĆ, Rusmir DJEDOVIĆ
Urbano-geografske karakteristike naselja Devetak na prelazu 19/20.stoljeće **27.**
URBANGEOGRAPHICAL CHARACTERISTICSOF DEVETAKSETTLEMENT AT THE TUR OF 19TH TO 20TH CENTURY **27.**

17. Adnan KALESIĆ
Donji Bistarac krajem XIX vijeka **28.**
DONJI BISTARAC ENDED OF THE NINETEENTH CENTURY **28.**

18. Omer HAMZIĆ
Administrativno-teritorijalno ustrojstvo i politička situacija na području Lukavca u periodu između dva svjetska rata **29.**
THE ADMINISTRATIVE AND TERRITORIALSTRUCTURE AND THE POLITICALSITUATION IN THE AREA OF LUKAVAC IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS **29.**

19. Salkan UŽIČANIN
Kulturne i socijalne ustanove Solvajeve tvornice sode i njihovo djelovanje u Lukavcu i okolini (od 1918. do 1941) godine **30.**
CULTURAL AND SOCIAL INSTITUTIONS OF SOLVAJ'S SODA FACTORY AND THEIR ACTIVITIES IN LUKAVAC AND ITS SURROUNDINGS (1918–1941) **31.**

20. Omer HAMZIĆ, Edin ŠAKOVIĆ
Odbrana Puračića i formiranje Hadžiefendića legije na širem području Lukavca, krajem 1941. i početkom 1942. godine **32.**
THE DEFENCE OF PURAČIĆ AND THE FORMATION OF THE HADŽIEFENDIĆ LEGION AT THE END OF 1941 AND EARLY 1942 **33.**

21. Izet ŠABOTIĆ
Privredni i društveni razvoj Lukavca u vremenu od 1945. do 1953. godine **34.**
ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF LUKAVAC IN THE PERIOD FROM 1945 TO 1953 **35.**

22. Nikola ČIČA
Djelatnost Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Lukavcu u razdoblju Monarhističke Jugoslavije **36.**
THE ACTIVITY OF CROATIAN CULTURAL SOCIETY NAPREDAK IN LUKAVAC IN THE PERIOD OF MONARCHIST YUGOSLAVIA **36.**

23. Omer HAMZIĆ
O aktivnostima KPD „Gajret" na području Lukavca i Puračića u periodu između dva svjetska rata **37.**
ABOUT THE ACTIVITIES OF KPD "GAJRET" IN AREAS OF LUKAVAC AND PURAČIĆ IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS **37.**

24. Semir HADŽIMUSIĆ
Kulturno-prosvjetna i kulturno-umjetnička društva na području Lukavca od 1945. do 1955. godine **38.**
CULTURAL-EDUCATIONAL AND CULTURAL-ARTISTIC ASSOCIATIONS IN THE AREA OF LUKAVAC FROM 1945 TO 1955 **38.**

25. Edhem MUFTIĆ
Kultura i kulturno stvaralaštvo-Dom kulture Lukavac od 1979. do 1990. godine. **39.**
CULTURE AND CULTURAL CREATION-CULTURE CENTER LUKAVAC FROM 1979 TO 1990 **40.**

26. Ahmed HATUNIĆ
Život i djelo profesora Šabana Hodžića **41.**
THE LIFE AND WORK OF PROFESSOR ŠABAN HODŽIĆ **41.**

27. Sevret MEHMEDĆEHAJIĆ
Redžep Muminhodžić – život i odgajateljski rad **42.**
REDZEP MUMINHODZIC – LIFE AND EDUCATIONAL WORK **42.**

28. Mihad SAKIĆ
Dr. Georgi Lazarov, foto – amaterska umjetnost u Lukavcu **43.**
GEORGI LAZAROV, MD, AMATEUR PHOTOGRAPHY IN LUKAVAC **43.**

29. Šefko SULEJMANOVIĆ
Najstarije džamije na području općine Lukavac i njihov kulturno-historijski značaj **44.**
THE OLDEST MOSQUES IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF LUKAVAC AND THEIR CULTURAL AND HISTORICAL ROLE AND SIGNIFICANCE **44.**

30. Nusret KUJRAKOVIĆ
Popis vakufa u Lukavcu iz 1938. godine **45.**
A LIST OF WAKFS IN LUKAVAC IN 1938 **45.**

31. Aljoša AVDIĆ
Društveno-geografske karakteristike naselja Prokosovići **46.**
SOCIO-GEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS OF THE VILLAGE PROKOSOVIĆI **46.**

32. Tijana VELJKOVIĆ, Adnan KALESIĆ
Tradicionalno bosansko graditeljstvo – kuća Čamdžića u Puračiću **47.**
TRADITIONAL BOSNIAN ARCHITECTURE - HOUSE ČAMDŽIĆ IN PURAČIĆ **47.**

33. Senad BEGOVIĆ
Spomen kosturnica poginulim učesnicima NOR-a u Lukavcu, kulturno-historijsko naslijeđe antifašizma **48.**
OSSUARY MEMORIAL DEDICATED TO THE FALLEN VICTIMS OF PEOPLE'S LIBERATION WAR IN LUKAVAC – CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE OF ANTIFASCISM **48.**

PRIRODNO NASLIJEĐE

34. Semir AHMETBEGOVIĆ, Senad GUTIĆ
Stanje kvaliteta zraka u Lukavcu **50.**
STATUS OF LUKAVAC AIR QUALITY **50.**

35. Sanida OSMANOVIĆ
Analiza teških metala u biljkama lukavačkog područja **51.**
ANALYSIS OF HEAVY METALS IN PLANTS IN THE AREA OF LUKAVAC **51.**

36. Kasim MEMIĆ, Avdul ADROVIĆ
Biodiverzitet faune lovne divljači i ihtiofaune na području općine Lukavac **52.**
BIODIVERSITY OF FAUNA IN THE AREA OF LUKAVAC MUNICIPALITY **52.**

37. Avdul ADROVIĆ, Isat SKENDEROVIĆ, Edina HAJDAREVIĆ, Alen BAJRIĆ, Sabina H.HALILOVIĆ
Stanje istraženosti populacije riba akumulacije Modrac tokom pedesetogodišnjeg postojanja **53.**
STATE OF RESEARCH FISH POPULATIONS STORAGE LAKE DURING FIFTY YEARS' EXISTENCE **54.**

38. Isat SKENDEROVIĆ, Avdul ADROVIĆ, Edina HAJDAREVIĆ, Alen BAJRIĆ, Adnan JAŽIĆ
Parazitski rakovi (Crustacea) cipridnih riba iz hidroakumulacije Modrac **55.**
PARASITIC CRUSTACEANS (CRUSTACEA) OF CYPRINID FISH FROM RESERVOIRS MODRAC **55.**

Kulturno–historijsko i prirodno naslijeđe općine Lukavac

Cultural, Historical and Natural Heritage of Lukavac

- Zbornik sažetaka -

- Abstract Book -

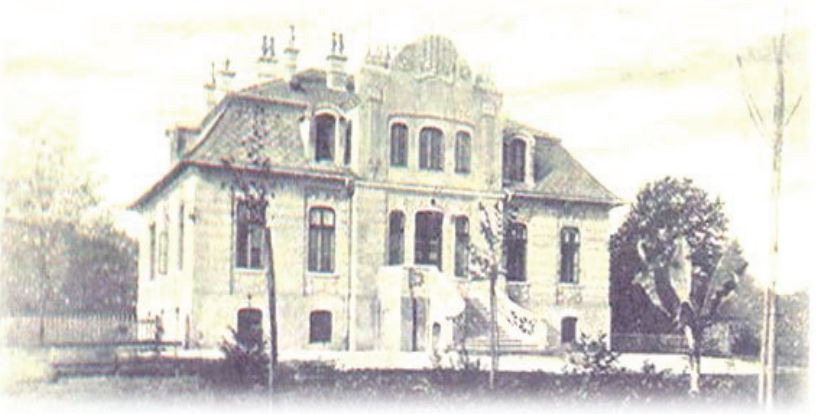

Kulturno-historijsko naslijeđe

Akademik, prof. dr. emeritus OMER IBRAHIMAGIĆ
BANU, Univerzitet u Sarajevu

ZNAČAJ NASLIJEĐA LUKAVCA I OKOLINE – PRIMJER NIŠANA IBRAHIM-AGE U SMOLUĆI

Ukupno i pojedinačno nasljeđe grada Lukavca i cijele općine Lukavac je veoma bogato i raznovrsno. Naslijeđe ima veliki značaj u životu svake društvene zajednice i svakog pojedinca. Shodno tome, cijela zajednica treba da bude više angažovana u pogledu očuvanja, obnove, afirmacije i promocije kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Lukavca, ali i Bosne i Hercegovine.

Sadašnja generacija treba da se pobrine da za buduća pokoljenja obnovi i zaštiti ona dobra naslijeđa koje je zatekla, ali i da se potrudi ostaviti trajan biljeg svoga postojanja.

Monumentalni nišani Ibrahim-age, sina Plajatela, iz osmanskog perioda, koji se nalaze u mahali Agići u naselju Smoluća predstavljaju vrijedno dobro kulturno-historijskog naslijeđa lukavačkog područja.

Ključne riječi: Lukavac, naslijeđe, značaj i očuvanje naslijeđa, Smoluća, nišani, osmanski period.

Academician, Professor Emeritus OMER IBRAHIMAGIĆ
BANU, University of Sarajevo

THE IMPORTANCE OF HERITAGE IN LUKAVAC AND ITS ENVIRONMENT - FOR EXAMPLE TOMBSTONES OF IBRAHIM AGA IN SMOLUĆA

Total and individual heritage of the city of Lukavac and the whole municipality of Lukavac is very rich and diverse. National heritage is of great importance in the life of every society and every individual. Consequently, the whole community needs to be more involved in the preservation, restoration, affirmation and promotion of cultural and historical heritage of Lukavac, and Bosnia and Herzegovina.

The current generation should restore and protect the national heritage for future generations, but also to make the effort to leave a lasting impression of its existence.

The monumental tombstones of Ibrahim-aga, son of Plajatel, from the Ottoman period, which are located in Mahala Agići in the village of Smoluća are great cultural-historical heritage of Lukavac area.

Key words: Lukavac, heritage, the importance and preservance of heritage, Smoluća, tombstones, the Ottoman period.

Prof. dr. Emeritus Salih KULENOVIĆ
Univerzitet u Tuzli, salih.kulenovic@untz.ba
Mihad SAKIĆ, prof.
JU Javna biblioteka Lukavac, sakicmihad@gmail.com

REZULTATI DOSADAŠNJIH ARHEOLOŠKIH I ETNOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA NA PROSTORU OPĆINE LUKAVAC

U radu se prezentiraju rezultati dosadašnjih arheoloških i etnoloških istraživanja na prostoru današnje Općine Lukavac.

Od 70-ih godina prošlog vijeka pa naovamo, na prostoru Lukavačke općine djelomično su vršena arheološka rekognosciranja i jedno probno arheološko iskopavanje gradinskog naselja u Stuparima (jugoistočni dio planine Ozren). Etnološka istraživanja su vršena nešto detaljnije na prostoru današnjeg površinskog kopa Rudnika „Šikulje" u periodu od 1984-1985. godine. O rezultatima istraživanja sa navedenog prostora koji obuhvata površinu cca 15 km² u ovom radu donosimo više podataka.

Ovdje saopštavamo i rezultate do kojih su došli u svojim istraživanjima dvojica autora koji su porijeklom vjerovatno iz ovog kraja; jedan od njih je pisao o historijskim i etnološkim prilikama u prošlosti Orahovice na Ozrenu, a drugi autor je pisao o naselju Smoluća i njenom stanovništvu.

***Ključne riječi: arheološko-etnološka istraživanja, Lukavac, površinski kop Rudnika „Šikulje", Ozren, Stupari, Smoluća*.**

Prof. Dr. Emeritus Salih KULENOVIĆ
University of Tuzla
Mihad SAKIĆ, Prof.
Public library of Lukavac

RESULTS OF ARCHAELOGICAL AND ETHNOLOGICAL RESEARCHES ON THE TERRITORY OF MUNICIPALITY LUKAVAC SO FAR

Results of both, archaelogical and ethnological researches on the territory of Municipality Lukavac have been presented in this paper.

Since 1970-ies of 20th century onwards, partial archaelogical recognitions and a single probe archaelogical excavation of hill fort settlement in Stupari (southeast part of Ozren mountain) have been carryed through. From 1984-1985., ethnological researches had been thoroughly performed on the location of coalstrip mine in Šikulje. In this paper, results of researching previously mentioned territory extending on cca 15 km² have been shown.

Also, we are presenting results of scientific researches of two authors whoseplace of origin is probably on this territory. One of them wrote about both historical and ethnological circumstances of Orahovica in Ozren, and the other one wrote about Smoluća settlement and its inhabitants.

Key words: archaeological and ethnological researches, Lukavac, coalstrip mine „Šikulje", Ozren, Stupari, Smoluća.

Prof. dr. Mirsad KUNIĆ
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, m.kunic@bih.net.ba

SAVREMENA USMENA TRADICIJA LUKAVCA

Ovaj rad treba da pokaže da je usmena tradicija u različitim oblicima, na pojedinim lokalitetima općine Lukavac, ali i drugdje, još uvijek živa. Prije svega, radi se o različitim vrstama usmenih lirskih i lirsko-epskih pjesama. Uradit će se žanrovska i tematsko-motivska klasifikacija prema postojećim klasifikacionim modelima.

Konačno, zabilježene usmene pjesme u našem se vremenu nude i sa jednog potpuno novog aspekta. Ako su u 'zlatno doba' svoga postojanja one bile izraz ogoljene ljudske potrebe za kreativnim izrazom u jeziku, danas nam se nude kao umirujuće sredstvo (sedativ bez negativnih nuspojava) zbunjenom i izgubljenom čovjeku ovih prostora.

Ključne riječi: savremena usmena tradicija, lirske pjesme, lirsko-epske pjesme, usmeno pamćenje.

Prof. Dr. Mirsad KUNIĆ
Faculty of Philosophy Unversity in Tuzla

MODERN ORAL TRADITION OF LUKAVAC

This work should show that the oral tradition in different forms, in some localities of Lukavac, and elsewhere, is still alive. First of all, it is about the different types of oral lyrical and lyrical-epic poems. Wee'll do the genre and thematic motif classification of the existing classification models.

Finally, the recorded oral poetry in our time are offered with a completely new aspect. If they in the 'golden age' of their existence were an expression of the naked human need for creative expression in language, today they are offering as a tranquilizer (sedative without negative side effects) to the confused and lost man these areas.

Key words: modern oral tradition, lyric songs, lyric-epic songs, oral memory.

Prof. dr. Amira TURBIĆ-HADŽAGIĆ
mr. sc. Senita HUSIĆ
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli
1ikrenur@bih.net.ba
senitahusic@yahoo.com

ŽARGONIZMI I FRAZEOLOGIZMI U GOVORU LUKAVCA I OKOLINE

Žargon je kao govor svojstven određenoj društvenoj zajednici. Žargonizmi sadrže elemente koji nisu dio standardnoga jezika i najčešće se javljaju u govoru mladih te imamo priliku izbliza posmatrati rađanje i kreiranje novih izraza i riječi unutar određene dobno ili profesionalno izdvojene socijalne skupine. Žargonom se može smatrati svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekoga jezika sa stilskim obilježjima: asocijativnosti, tajnovitosti, dvostruke igre sadržine i forme, pejorativnosti, ironije i srkazma, nonsensa, zvučnosti, slikovitosti, kontrasta, hiperboličnosti. U žargonu se najčešće upotrebljavaju imenice i glagoli: geniš ''genijalac'', krokodilka ''ružna djevojka''; hapiti ''zgrabiti, ukrasti, uhvatiti'', asvaltirati ''udariti, oboriti udarcem'' itd.

Frazemi predstavljaju određeni skup riječi i rečenicu, tj. imamo tri tipa frazema: fonetska riječ (za dlaku, ispod časti), skup riječi (sa dna kace, na lijepe oči) i rečenica (šareni svijet, žuta minuta). Veliki broj frazema pripada žargonu te postaju poznati širokom krugu korisnika–bacati (nekome) kosti, folirati (nekoga), ubaciti (koga) u mašinu.

Ključne riječi: Lukavac, govor, žargon, žargonizmi, frazem, frazeologizmi.

Prof. Dr. Amira TURBIĆ-HADŽAGIĆ,
Senita HUSIĆ, M.Sc.
Faculty of Philosophy University of Tuzla

JARGON AND PHRASEOLOGISMS IN THE SPEECH OF LUKAVAC AND ITS ENVIRONMENT

Jargon is a speech characteristic of a particular community. Jargon contain elements that are not part of the standard language and most often occur in the speech of young people, and we have the opportunity to observe closely the birth and creation of new expressions and words within a certain age or professional isolated social group. Jargon can be regarded as any informal and mostly spoken variety of language with stylistic characteristics: associativity, secrecy, duplicity of content and form, irony and sarcasm, nonsense, sonority, imagery, contrast, hyperbole. Most commonly used nouns and verbs in jargon: Geniš 'genius'', krokodilka 'ugly girl' '; hapiti '' grab, steal, catch, '' asvaltirati 'strike, strike down' ', and so on.

Phrasems represent a particular set of words and sentences, ie. we have three types of phrases: phonetic word (by a hair's breadth, beneath honour), a set of words (from the bottom of the container, to get something without (even) trying) and sentence (colorful world, yellow minute). A large number of phrases belong to the jargon and became known to a wide range of users. - Throw (someone) a bone - fake (someone), - insert (whom) in the machine.

Key words: Lukavac, speech, slang, jargon, phrasem, phraseologisms.

Zlatko DUKIĆ, novinar i pisac
Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona
zlatkodukic51@gmail.com

TRI PJESNIKA – TRI LUKAVAČKA BILJEGA (ATIF KUJUNDŽIĆ, AVDO MUJKIĆ I JUSUF BEGIĆ)

U Lukavcu su živjeli i stvarali, a nisu iz Lukavca: Kujundžić je Gračanlija, Mujkić je iz Puračića, a Begić Bijeljinac.

Njihov poetski pečat, zapravo je pečat umjetničkog sjaja, koji je trajno ostao u Lukavcu, a poetski svjetovi – ma koliko slični – ipak su osobeni, specifični za svakog od njih trojice, jer su svijet oko sebe gledali, doživljavali i pjesnički oplemenjivali sa smišljenom notom originalnosti, lične obojenosti i neprolazne i nepobitne vrijednosti,

Najmanje što ova trojica pjesnika, nedvojbeno Lukavčani – jer su u Lukavcu živjeli, stvarali i otišli na vječni počinak (i tu ih nešto veže: sva trojica su s ovog svijeta otišla u mjesecu martu!) – jeste da se ne zaborave, da su sastavni dio ukupne, najšire shvaćene kulturno-historijske baštine, dakle – neprolazni biljezi, koji zaslužuju da opstaju u nezaboravu.

Ključne riječi: Lukavac, poezija, tradicija, snaga riječi, doživljaj svijeta, pjesnička plemenitost.

Zlatko DUKIĆ, journalist and writter
Ministry of education, science, culture and sport of Tuzla Canton

THREE POETS – THREE LANDMARKS OF LUKAVAC (ATIF KUJUNDZIC, AVDO MUJKIC I JUSUF BEGIC)

They lived and worked in Lukavac, but they were born elsewhere: Kujundzic was from Gracanica, Mujkic from Puračić and Begic from Bijeljina.

Their poetic stamp, actually a stamp of artistic brilliance, which remained permanently in Lukavac, and poetic worlds - no matter how similar - but still distinctive, specific to each of the three, they observed the world around them, experienced and enriched it with poetry, and gave it timeless and undeniable value.

The least thing we can do for these three poets, undoubtedly from Lukavac - because they lived in Lukavac, wrote their poetry there, and died there (interesting thing is that: all three left this world in the month of March!) - Is not to forget them, as a cruial part of the most widely understood cultural-historical heritage. They will never be forgotten.

Key words: Lukavac, poetry, tradition, power of words, perception of the world, poetic nobility.

Dr. sc. Adi ĆOROVIĆ, dipl. ing. arh.
Komisija/Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
Adi.Corovic@kons.gov.ba

KULTURNO NASLIJEĐE LUKAVCA U KONTEKSTU ARHITEKTONSKOG NASLIJEĐA KRAJA XIX I POČETKOM XX VIJEKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Naselje Lukavac, koje se u pisanim izvorima spominje tokom prve polovine XVI vijeka, je svoju punu kulturnu i privrednu emancipaciju doživjelo krajem XIX vijeka, tokom austrougarskog perioda. Tada je izgrađeno nekoliko specifičnih arhitektonskih objekata, koji se danas mogu smatrati kulturnim naslijeđem od iznimnog značaja za Bosnu i Hercegovinu. Takvi objekti, pored dokumentarno-historijske posjeduju ambijentalnu i estetsku vrijednost, te su danas prepoznatljivi u urbanoj fizionomiji lukavačkog kraja.

Arhitektonska scena u Bosni i Hercegovini je u tom periodu iskazivala neočekivano visok stepen zrelosti i uklapanja u tadašnje savremene evropske trendove, što je posebno bilo vezano za veće gradske centre. Arhitektonska ostavština Lukavca predstavlja svjedočanstvo da su u tom periodu i u drugim sredinama izvođeni objekti koji po svojim karakteristikama ne zaostaju za ostvarenjima iz većih sredina, a po određenim karakteristikama predstavljaju jedinstvena djela u kontekstu arhitektonskog stvaralaštva Bosne i Hercegovine s kraja XIX i početkom XX vijeka.

Ključne riječi: kulturno naslijeđe, Lukavac, XX vijek, Bosna i Hercegovina

Dr. sc. Adi Ćorović, B.Arch
Commission to Preserve National Monuments of B&H

CULTURAL HERITAGE OF LUKAVAC IN THE CONTEXT OF ARCHITECTURAL HERITAGE OF THE LATE XIX AND EARLY XX CENTURY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

The architectural scene in Bosnia and Herzegovina in that period expressed an unexpected high degree of maturity and adjustment to contemporary European trends of that time, which was particularly specific for larger urban centers.

The architectural legacy of Lukavac presents a revealing testimony about facilities being built in other areasas well during that period, which in terms of its characteristics do not fall behind achievements from more developed backgrounds, and which by certain features present unique works in the context of architectural creativity of Bosnia and Herzegovina in the late nineteenth and twentieth century.

Key words: Cultural heritage, Lukavac, XX century, Bosnia and Herzegovina

Prof. dr. Nusret MUJAGIĆ, dipl. ing. arh.
Fakultet za upravu Univerziteta u Sarajevu, nusret.mujagic@bih.net.ba

URBANI RAZVOJ LUKAVCA NA TEMELJIMA MILLEROVE ZADUŽBINE

Mnogi gradovi u BiH su nastali ili započeli svoj urbani razvoj u vrijeme Austrougarske uprave (1878-1918) tj. u vrijeme nagle industrijalizacije i izgradnje uskotračnih željezničkih pruga, makadamskih cesti i kaldrmisanih ulica za potrebe rudnika i novosagrađenih industrijskih pogona. Nakon stvaranja kraljevine Jugoslavije urbani razvoj ovih gradova je stagnirao dok je samo u Lukavcu nastavio sa rastom zahvaljući entuzijazmu, humanizmu i izuzetnom osjećaju za red, higijenu i opšti društveni standard jednog čovjeka, Fritza Millera. Direktor Fabrike sode Fritz Miller je u periodu 1926-1944 godine sopstvenim zalaganjem stvorio grad kojeg su zbog lijepih zgrada, ulica i bašti a prije svega zbog elektrifikacije, kupališta i drugih javnih objekata zvali Malim Parizom ovih prostora. Od svih okolnih gradova samo je Lukavac očuvao staro urbano jezgro i sjećanje na njegovog utemeljitelja Milera, jer danas ulica, kojom je nekada često šetao od svoje vile do fabrike, nosi njegove ime.

Čak ni intezivna i planska poslijeratna izgradnja (1945-1992) nije mogla razviti novu urbanu matricu, jer je Fabrika sode i dalje ostala srce grada, a dvije stare ulice sa prelijepim vilama krvotok kojim su decenijama koračale mnoge generacije ponosne na svoj grad i njegov visoki urbani standard. Zbog svega toga je dosadašnji urbani razvoj grada veoma specifičan, ponekad skokovit, ali u potpunosti podređen svojim građanima i njihovim željama i htijenjima.

Ključne riječi : urbani razvoj, grad, Lukavac, Miller, zadužbina.

Prof. Dr. Nusret MUJAGIĆ, B.Arch
Faculty of Administration, University of Sarajevo

URBAN DEVELOPMENT OF LUKAVACON THE FOUNDATIONS OF MILLER ENDOWMENT

Many cities in BiH were created or began its urban development during Austro-Hungarian administration (1878-1918), at the time of the sudden industrialization and construction of narrow-gauge railway line, gravel roads and paved roads (cobble) for mines and the newly built industrial plants. After the creation of the Kingdom of Yugoslavia, the urban development of the other towns stagnated while only Lukavac continued to grow thanks to the enthusiasm, humanism and an extraordinary sense of order, hygiene and general social standard of one man, Fritz Miller. Fritz Miller, Director of Soda Factory in the period of 1906-1944, is with his own effort created a city that had beautiful buildings, streets and gardens and primarily due to electrification, indoor swimming pool'a and other public buildings often was called Little Paris of the region. Of all the surrounding towns, only Lukavac have preserved the old urban core and the memory of its founder Miller because today, street which is was th pathe from his villa to the factory and in wich street did he take long walks, carries his name.

Even the intensive planning and post-war construction (1945-1992) was unable to develop a new urban matrix because the Soda factory remained the heart of the city and the two old streets with beautiful villas represented bloodstream, which for decades have walked many generations proud of their city and its high urban standards. For all these reasons the current urban development of the city is very specific, sometimes sharp, but fully subordinate to its citizens and their wishes and desires.

Keywords*: *urban development, city, Lukavac, Miller, endowment.

Mr. sc. Rusmir DJEDOVIĆ
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK
rusmir@bastina.ba

HISTORIJSKO-GEOGRAFSKA I URBANO-GEOGRAFSKA ISTRAŽIVANJA NASELJA LUKAVAC

Naselje Lukavac kakvog ga poznajemo posljednje stoljeće, ima vrlo specifičan historijski i urbano-geografski razvoj. Brojna su pitanja historijsko-geografskog i urbano-geografskog karaktera vezana za razvoj naselja Lukavac, a koja su gotovo potpuno nepoznata u nauci i struci i neistražena.

Naselje, a vremenom i grad Lukavac se razvio ispod starih seoskih naselja Lukavac Donji i Bistarac Gornji. Na samom kraju 19. stoljeća, zbog razvoja industriije i saobraćaja u Sprečkom polju, ispod navedenih naselja nastaje industrijsko naselje oko veće Fabrike sode. Tokom austrougarskog perioda naselje Lukavac se razvija u, za tadašnje prilike, savremeno gradsko industrijsko naselje.

Za istraživanja naselja Lukavac se koriste nekorišteni austrougarski izvori.

Ključne riječi: Lukavac, historijsko-geografska istraživanja, urbano-geografska istraživanja, industrijsko naselje, grad.

Rusmir DJEDOVIĆ, M. Sc.
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton

THE HISTORIC GEOGRAPHICAL AND URBAN GEOGRAPHICAL RESEARCH OF LUKAVAC

Lukavac as we know it in the last century, has a very specific historical and geographical urban development. Numerous questions of historical geography and urban geographical character are linked to the development of Lukavac, which are almost completely unknown to science and unexplored.

The settlement, and eventually the city of Lukavac developed under the old rural settlements of Donji Lukavac and Gornji Bistarac. At the end of the 19th century due to the development of industry and traffic next to the river Spreca, an industrial town was forming around Soda Factory. During the Austro-Hungarian period settlement of Lukavac develops into modern urban industrial town.

For the research of the Lukavac settlement Austro-Hungarian sources were used.

Key words: Lukavac, geographical and historical research, urban geographical research, industrial settlement, city.

Prof. dr. Edin MUTAPČIĆ
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli, e.mutapcic@gmail.com
Almir MUTAPČIĆ, bachelor arheologije
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK
almir.mutapcic@outlook.com

KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE LUKAVCA DO KRAJA SREDNJEG VIJEKA

Dolina Spreče kako potvrđuju arheološki nalazi, predstavljala je značajno životno – komunikacijsko područje još od prethistorije. Upravo ta okolnost pogodovala je vrlo ranom naseljavanju stanovništva na ovom prostoru. Nažalost, usljed nedostataka sistematskih istraživanja do danas u nauci je jedini dokumentovan arheološki lokalitet - prethistorijski depo iz Bokavića. Što se tiče srednjeg vijeka, materijalni ostaci pronađeni su na lokalitetu Gradina u Stuparima (općina Lukavac), koji je naseljen od prethistorijskih vremena, ali nikada nisu vršena zahtjevnija arheološka istraživanja. Lokaliteti stećaka na području današnje općine Lukavac su: Mramor (Gornja Brijesnica, 15 stećaka) i Babice (1 stećak), ali bez epigrafskih natpisa. Osmanski defteri na ovom području zatiču nahiju Smoluću u čijem sastavu se nalaze sljedeća naselja: Gnojnica, Gornji Lukavac, Donji Lukavac, Miričina, Kruševica, Devetak, Dobošnica, Donja Smoluća, Gornja Smoluća, Srednja Smoluća i Puračić.

Usljed nedostatka pisanih i drugih izvora iz srednjeg vijeka, naša saznanja o navedenom području su minimalna, tako da su jedini oslonac u rješavanju navedene problematike osmanski izvori, arheološki lokaliteti i očuvani toponomički dokazi.

Ključne riječi: Lukavac, Spreča, prethistorija, srednji vijek.

Prof. Dr. Edin MUTAPČIĆ
Faculty of Law University of Tuzla
Almir MUTAPČIĆ, BA of archeology
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton

CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE OF LUKAVAC BY THE END OF MIDDLE AGE

Valley of river Spreča as confirmed by the archaeological finds, was a major life-communication area since prehistory. This circumstance favored the very early settlement of the population in this area. Unfortunately, due to a lack of systematic research, the only documented archaeological site until the present day is a prehistoric depot from Bokavići. As far as the Middle Ages, the material remains were found at Gradina in Stupari (municipality of Lukavac), which has been inhabited since prehistoric times, but demanding archaeological research were never performed. Site of prehistoric tombs (stećci) in the territory of present Lukavac are found in: Mramor (Gornja Brijesnica, 15 tombstones) and Babice (1 tombstone), but without the epigraphic inscriptions. Ottoman defters in this area found the area of Smoluća composed of the following settlements: Gnojnica, Gornji Lukavac , Donji Lukavac, Miričina, Kruševica, Devetak, Dobošnica, Donja Smoluća, Gornja Smoluća , Srednja Smoluća and Puračić.

Due to the lack of written and other sources from the Middle Ages, our knowledge of this area is minimal, so the only support in solving these problems are the Ottoman sources, archaeological sites and preserved evidence.

Key words: Lukavac, Spreča, prehistory, middle age.

Edin ŠAKOVIĆ, prof.
Redakcija Gračaničkog glasnika, edin.sakovic@gmail.com

ARHEOLOŠKA SLIKA ŠIREG LUKAVAČKOG PODRUČJA

Šire područje Lukavca i njegove okoline u arheološkom smislu predstavlja dosta interesantan i za istraživanje zahvalan prostor, tim više što je u stručnoj arheološkoj literaturi dosta slabo zastupljeno i poprilično nepoznato (evidentirana su svega dva lokaliteta). No, s obzirom na njegove prirodno-geografske i geoprometne karakteristike, prisustvo arheoloških nalazišta i ostataka iz različitih epoha ovdje se može sa dosta sigurnosti pretpostaviti, a takvu pretpostavku potvrđuju i brojni terenski pokazatelji, toponimija, slučajni nalazi i druge vrste informacija.

Namjera ovog rada je da ukaže na neke od njih, te da pruži okvirne smjernice za buduća arheološka istraživanja (u prvom redu terenska rekognosciranja) ovog prostora.

Ključne riječi: Lukavac, arheologija, arheološka nalazišta, neolit, metalno doba, antika, srednji vijek, rekognosciranje.

Edin ŠAKOVIĆ, Prof.
Editorial staff of local newspaper ''Gračaničkiglasnik''

ARCHAEOLOGICAL PICTURE OF THE WIDER AREA OF LUKAVAC

The wider area of Lukavac and its surroundings represents, in the archaeological sense, a very interesting region, suitable for research. Only two sites are recorded in archaeological literature, so this area is largely unexplored. However, considering its natural and geographical characteristics, the presence of archaeological sites and remains from different epochs here can be quite safe to assume, and this assumption is confirmed by numerous field research, toponymy, chance findings and other types of information.

The purpose of this paper is to point to some of them, and to provide a rough guide for future archaeological research (primarily field reconnaissance) of this area.

Key words: Archeology, archaeological sites, Neolithic, Metal Age, Antiquity, Middle Ages, reconnaissance.

Mr. Semir HADŽIMUSIĆ
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK
semir.hadzimusic@bih.net.ba

PREGLED DOSADAŠNJIH HISTORIOGRAFSKIH ISTRAŽIVANJA OPĆINE LUKAVAC

Istražujući historiografiju Bosne i Hercegovine nećemo pronaći mnogo radova koji obrađuju teme iz područja lokalne historije općine Lukavac. Nije poznata ni jedna sveobuhvatna historijska sinteza koja govori o prostoru Lukavca, a da je izašla prije Drugog svijetskog rata. Tek nešto plodniji historiografski rad na ovom polju odvija se sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Radovi i prilozi koji se pojavljuju su obično monografski prikazi historije općine Lukavac, pojedinih njenih dijelova ili privrednih subjekata. Također, isti uvijek nisu bili zasnovani na historijskim izvorima prvog reda, nisu rezultat arhivskog istraživanja, a pisani su za potrebe društveno-političke zajednice.

Ipak, prilikom nastojanja da se sazna nešto više o prošlosti Lukavca, te da se započnu nova istraživanja za sada je neophodno konsultovati tri publikacije koje su objavljene krajem druge polovine 20. stoljeća („Društveno-privredna karta. Grad, komuna Lukavac"; „Osnovno školstvo u Lukavcu i okolini. Istorijsko-hronološki prikaz", kao i „Lukavac u radničkom pokretu, Narodno-oslobodilačkom ratu i revoluciji". Prošle, 2014. godine iz štampe je izašla knjiga F. Kruševljanina, „Lukavac kakav je nekada bio". Ista donosi dosta novih spoznaja iz prošlosti Lukavca, te predstavlja poticaj za dalji rad na ovom polju. Pomenuta i druga dosadašnja historiografska istraživanja područja Lukavca biti će detaljno obrazložena u ovom radu.
Ključne riječi: Općina Lukavac, historiografija, literatura, monografije, članci, istraživanja

Semir HADŽIMUSIĆ, MA
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton

OVERVIEW OF HISTORIOGRAPHICAL RESEARCH OF LUKAVAC MUNICIPALITY

While exploring the historiography of Bosnia and Herzegovina we will not find many papers dealing with topics of local history of Lukavac. There isn't any comprehensive historical synthesis that speaks of Lukavac and its area, that was published before World War II. There are more historical works about this area in the seventies and eighties of the 20th century. Works and articles which appear are usually monographic presentations of history of Lukavac, some of its parts or businesses. Also, they have not been based on the historical sources of the first order, are not the result of archival research, and are written for the purpose of socio-political communities.

However, while attempting to learn more about the past of Lukavac, and to initiate new research you have to consult with three publications that were published at the end of the second half of the 20th century(„Socio-economic map. City, community Lukavac"; „Basic Education in Lukavac and environment. Historical-chronological overview" and „Lukavac in the labor movement, the National Liberation War and Revolution". Last year, 2014, the book of F. Kruševljanin has been published, „Lukavac as it once was". That brings a lot of new knowledge from the past of Lukavac, and an incentive for further work in this field. The above mentioned and other historiographical research areas of Lukavac will be explained in detail in this paper.
Key words: Municipality of Lukavac, historiography, literature, monographs, articles, research.

Munisa KOVAČEVIĆ, prof.
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK
munisa@bastina.ba

ISTRAŽIVANJE I ZAŠTITA DOBARA NASLIJEĐA OPĆINE LUKAVAC

U ovom radu osvrnut ću se na dosadašnja istraživanja, evidentiranja i zaštitu kulturno – historijskih i prirodnih dobara naslijeđa na području općine Lukavac a koje su uradili radnici Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona.

Činjenica je da proučavanje naslijeđa lokalne prošlosti u našem društvu nije u dovoljnoj mjeri zastupljeno. Kulturna historija i dobra naslijeđa su na području općine Lukavac do sada prilično slabo istražena i evidentirana. Prvi dodir sa historiografskom literaturom pokazali su da o samom području općine Lukavac ima veoma malo podataka, a radovi koji su se obrađivali tu temu skoro nikako.

Općina Lukavac nema urađen elaborat u kome su predstavljena dobra naslijeđa. Zbog svega navedenog Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona u posljednje vrijeme čini napore da dobra naslijeđa na ovom području istraži detaljnije kao i da zaštiti najvažnija dobra kulturno-historijskog, graditeljskog i spomeničkog naslijeđa.

Ključne riječi: Lukavac, dobra naslijeđa, elaborat, monografija, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, graditeljsko naslijeđe, spomeničko naslijeđe.

Munisa KOVAČEVIĆ, Prof.
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton.

RESEARCH AND PROTECTION OF NATIONAL HERITAGE OF LUKAVAC MUNICIPALITY

In this paper, I will draw on previous research, recording and protection of cultural - historical heritage and natural resources in Lukavac done by the workers of the Institute for the Protection and use of cultural and natural heritage of Tuzla Canton.

The fact is that the study of heritage of local history in our society is not sufficiently represented. Cultural history and heritage are rather poorly understood and recorded in Lukavac. The first contacts with the historiographical literature show that in the area of Lukavac there is very little information, and the works which dealt with the theme of heritage are almost non-existent.

Municipality of Lukavac does not have a Study in which national heritage is represented. Due to this, the Institute for the Protection and Use of the Cultural and Natural Heritage of Tuzla Canton has recently been making efforts to explore this area in more detail as well as to protect the most important national, cultural and historical, architectural and monumental heritage.

Key words: Lukavac, national heritage, study, monography, Institute for the Protection and Use of the Cultural and Natural Heritage of Tuzla Canton, architectural heritage, monumental heritage.

Mr. sc. Omer ZULIĆ,
Hatidža FETAHAGIĆ, prof.
Arhiv Tuzlanskog kantona, arhiv.tk@bih.net.ba

LUKAVAC KROZ ARHIVSKE FONDOVE I ZBIRKE ARHIVA TUZLANSKOG KANTONA

U radu će biti predstavljeni arhivski fondovi i zbirke pohranjene u Arhivu Tuzlanskog kantona iz kojih se mogu crpiti historijski izvori, činjenice o Lukavcu kao mjestu te o događanjima i ličnostima vezanim za navedeni geografski prostor, te o njihovom značaju za historiografska istraživanja i proučavanja političkih, društvenih, privrednih, kulturnih i drugih historijskih procesa.

Ključne riječi: Lukavac, Arhiv TK Tuzla, arhivski fondovi, arhivske zbirke.

Omer ZULIĆ, M. Sc.
Hatidža FETAHAGIĆ, Prof.
Tuzla Canton Archive

LUKAVAC IN ARCHIVAL FONDS AND COLLECTIONS OF THE ARCHIVES OF TUZLA CANTON

The paper will present archival fonds and collections held by the Archives of Tuzla Canton from which historical sources and facts about Lukavac can be researched. These include events and persons related to this geographic area, their meaning for historiographic research of political, social, economic, cultural and other historical processess.

Key words: Lukavac, Archives of Tuzla Canton, archival fonds, archival collections.

Faruk KRUŠEVLJANIN, novinar i publicista
Lukavac-Tuzla, grafit@bih.net.ba

AUSTROUGARSKO NASLIJEĐE U LUKAVCU

U vrijeme socijalizma vema malo i "stidljivo" se govorilo i pisalo o austrougarskom nasljeđu koje je ostavilo dubok trag u svim segmentima rada i života stanovnika Bosne i Hercegovine. Smatralo se da je Austro-ugarska nemilosrdno izrabljivala našu zemlju, da su upropaštavali naše prirodne resurse isključivo radi sticanja profita. To je istina, ali istina je i to da su ljudi koji su sa Austro-ugarskom došli živjeti ovdje donijeli niz novina, koje su u kratkom historijskom roku umnogome poboljšale živote domaćih ljudi.

Kao prvo potaknuli su organizaciju obrazovnog sistema – osnivali su škole, u kojima se i opismenjavalo stanovništvo, ali i obrazovalo za nove zanate i zanimanja, što je sve dovodilo do toga da se u Bosni i Hercegovini otpočne sa industrijalizacijom i organizacijom života na novi savremeniji i zdraviji način. Tako je bilo i u Lukavcu. Stranci koji su se tu naselili polako su prenosili svoja znanja i navike na domaće ljude, poticali ih da se školuju, bave kulturom, sportom, da što korisnije upotrijebe svoje slobodno vrijeme.

Zato je i dobro što se organizira ovaj simpozijum da bi se otkrila prošlost Lukavca, a isto tako i sve ono dobro što je ovdje zaživjelo u vrijeme četrdesetogdišnje austro-ugarske uprave.

Ključne riječi: Lukavac, Bosna i Hercegovina, austrougarska uprava, Radnička kolona, Majstorska ulica, Činovnička ulica, Filipstan, društveno-socijalne karakteristike Lukavca.

Faruk KRUŠEVLJANIN, journalist and publicist
Lukavac-Tuzla

THE AUSTRO-HUNGARIAN HERITAGE IN LUKAVAC

During socialism almost nothing was said or written about the Austro-Hungarian heritage that has left a deep mark in all aspects of work and life of the inhabitants of Bosnia and Herzegovina. It was believed that the Austro-Hungarian mercilessly exploited our country, that they were ruining our natural resources solely for profit. That's true, but it is also true that the people who came with the Austria-Hungary to live here brought a number of new things that have in a short historical period greatly improved the lives of local people.

In the first place they prompted the organization of the education system - founded the school, where the population was educated, they were also educated for various crafts and professions, all of which led to the fact that Bosnia and Herzegovina begins its industrialization and organization of life in a new, modern and healthier way. That was the case in Lukavac as well. Foreigners who have settled there slowly transferred their knowledge and habits to the local people and encouraged them to go to school, preserve their culture, do sports, and to use their free time in a better way.

It is a good thing this symposium is organised to reveal the past of Lukavac, as well as all the good that has come to life here at the time of forty years of Austro-Hungarian administration.

Key words: Lukavac, Bosnia and Herzegovina, the Austro-Hungarian administration, Workers' column, Master street, Clerical street, Filipstan, social characteristics of Lukavac.

Mr. sc. Munib EFENDIĆ
JU Gimnazija Lukavac, efendic.m@hotmail.com

STOLJEĆE INDUSTRIJE U LUKAVCU

Od prvog spominjanja Lukavca (1522. godine) kroz osmanski period, do današnjih dana, niti jedan događaj nije značajnije uticao na formiranje „imidža" Lukavca kao što je to uradila austrougarska carevina čije su jedinice zauzele ovaj prostor 1878. godine, u drugoj polovini septembra.

U periodu austrougarske okupacije počinje ulazak stranog kapitala u Bosnu, pa tako i u tuzlanski kraj bogat naslagama uglja i soli, gdje se razvija drvna industrija, rudnici i solane. U slobodnom nenaseljenom prostoru u lukavačkom kraju Bare, 1893. godine, udareni su temelji i „prvoj bosanskoj tvornici amonijačne sode d.d. Lukavac". Osnivačima je išlo za rukom to što je uz samu tvornicu smješteno sve ono što joj je potrebno za rad – sirovine(slana voda iz Tuzle, krečnjak iz Doboja, ugalj i drvo iz Lukavca, voda iz Spreče, jeftina radna snaga i za to vrijeme odlična saobraćajna infrastruktura – putevi i pruga). Rastom fabrike, rastao je i nastajao i grad Lukavac. Od industrijske kolone izrastao je u moderan grad sa svim sadržajima potrebnim za moderan život. Iz FSL izlazili su kadrovi koji su bili temelj dalje industrijalizacije i urbanizacije Lukavca. Otvaraju se novi industrijski giganti – Rudnik krečnjaka Vijenac, Fabrika cementa Lukavac, Koksno-hemijski kombinat Lukavac i mnogi drugi manji pogoni, što će Lukavcu odrediti imidž industrijskog centra ne samo Bosne i Hercegovine, nego i Jugoslavije u svim njenim istorijskim fazama.

Ključne riječi: Lukavac, industrija, Fabrika sode Lukavac, Solvay, austrougarska uprava, radničko naselje, Lukavac grad, Rudnik krečnjaka Vijenac, Koksno-hemijski kombinat Lukavac.

Munib EFENDIĆ, M. Sc.
Gymansium of Lukavac

A CENTURY OF INDUSTRY IN LUKAVAC

From the first mention of Lukavac (1522) through the Ottoman period to the present day, not a single event did not significantly influence the formation of the "image" of Lukavac as did the Austro-Hungarian empire whose troops occupied this area in 1878, in the second half of September.

In the Austro-Hungarian period foreign capital enters Bosnia, Tuzla was rich in deposits of coal and salt, the timber industry was developed, mining and salt mines. In a free uninhabited area in Lukavac called Bare, 1893, foundations were laid for the "First Bosnian ammonia soda factory dd Lukavac ". Founders had everything they needed in the area of the factory - raw materials (salt water from Tuzla, limestone from Doboj, coal and wood from Lukavac, the water from Spreča, cheap labor, and in those days great transport infrastructure - roads and railways). With the growth of the factory, Lukavac grew as well. From industrial colony Lukavac grown into a modern city with all the facilities necessary for modern living. People who helped further industrialization and urbanization of Lukavac. New industrial giants were opened as well- limestone mine Vijenac, Lukavac Cement Factory, Coke-chemical industry in Lukavac and many other smaller plants that will determine the image of Lukavac as a industrial center not only of Bosnia and Herzegovina, but also of Yugoslavia in all its historical stages.

Key words: Lukavac, industry, factory of Caustic Soda Lukavac, Solvay, the Austro-Hungarian administration, workers' settlement, Lukavac town, a limestone mine Vijenac, Coke-chemical industry in Lukavac.

Mr.sc. Almira BEĆIROVIĆ
OŠ „Brčanska Malta“ Tuzla, almira.becirovic@hotmail.com
Mr.sc. Rusmir DJEDOVIĆ
Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK

URBANO-GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE NASELJA DEVETAK NA PRELAZU 19/20. STOLJEĆE

Naselje Devetak je vrlo staro naselje, a postoji od srednjeg vijeka i kroz cijeli osmanski period. Na prelazu 19. u 20. stoljeće naselje Devetak ima preko 130 kuća, desetak mahala, a od važnijih urbanih sadržaja ima džamiju i mekteb.

Prema navedenim urbano-geografskim karakteristikama Devetak u navedenom periodu predstavlja značajno i prilično razvijeno naselje.

U nastavku se na osnovu do sada nekorištenih izvora (austrougarske provenijencije) daje detaljan pregled naselja Devetak, njegovih mahala i najvažnijih urbanih sadržaja. Također se daje detaljan pregled svih kuća i svih familija u Devetaku na prelazu 19. u 20. stoljeće.

Ključne riječi: naselje Devetak, mahale, familije, prelaz 19. u 20. stoljeće.

Almira BEĆIROVIĆ, M. Sc.
PS „Brčanska Malta“ Tuzla
Rusmir DJEDOVIĆ, M. Sc.
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton

URBANGEOGRAPHICAL CHARACTERISTICSOF DEVETAKSETTLEMENT AT THE TURN OF 19TH TO 20TH CENTURY

Devetak is an old settlement, and has existed sincethe middle Agesthroughout theOttomanperiod. There were more than 130 houses, a dozenquarters (Mahalas), and urban facilitieslike amosqueanda primary Islamic religious school (Mekteb) in Devetak settlementat the turn of 19th to 20thcentury.

According to these urban-geographical features Devetak was a significantandfairly well developedsettlementin that period.

The following is based on theso farunused resources (Austro-Hungarian origin), and provides us with a detailed overview of Devetak settlement, its quarters (Mahalas) and most important urban facilities at that time. Moreover, itprovides a detailed overview of all the houses and all the families in the transition at the turn of 19th to 20thcentury.

Key words: Devetak settlement, quarters (Mahalas), families, turn of 19th to 20thcentury.

Adnan KALESIĆ, prof
Vanjski saradnik Zavoda, Tuzla, ado8765@hotmail.com

DONJI BISTARAC KRAJEM XIX VIJEKA

U uvodnom dijelu dat je osvrt o Bistarcu, koji prostor je obuhvatao nekad a koji sada, te broj i struktura stanovništva.

U glavnom dijelu rada fokus je na Donjem Bistarcu, mahalama i dijelovima mahala koje su mu pripadale, stanovništvu (porodicama) koje su tu bile nastanjene i one koje su imale svoja imanja (kmetska selišta), vlasničkoj strukturi, te ostalim dostupnim podacima vezanim za Donji Bistarac krajem XIX. vijeka, do kojih sam došao u toku istraživanja.

Ključne riječi: Bistarac, porodice, stanovništvo.

Adnan KALESIĆ, Prof
External Associate of the Institute, Tuzla

DONJI BISTARAC ENDED OF THE NINETEENTH CENTURY

In the introductory part gives an overview of Bistarac, that space is included once and now, and the number and structure of the population.

In the main part of the focus of the Donji Bistarac, neighborhoods and parts of waving that belonged to him, the population (families) who were housed and those who have had their properties (serfs homesteads), ownership structure, and other data available to related to Donji Bistarac ended of the nineteenth century, which have come in the course of research.

Ključne riječi: Bistarac, family, population.

Dr. sc. Omer HAMZIĆ
Pravni fakultet Kiseljak, hamzicomer@gmail.com

ADMINISTRATIVNO-TERITORIJALNO USTROJSTVO I POLITIČKA SITUACIJA NA PODRUČJU LUKAVCA U PERIODU IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Područje današnje općine Lukavac, u administrativnom pogledu pripadalo je kotaru Tuzla za vrijeme austro-ugarske uprave, odnosno srezu Tuzla u periodu između dva svjetska rata. Teritorijalno se dijelilo na četiri, odnosno pet općina: Lukavac Turski, Lukavac Fabrika, Puračić, Dobošnica i Vasiljevci (kraći period). Od 1938. godine općini Puračić priključena je i općina Banovići.

Uz osnovne demografske podatke, prilog donosi obuhvat naselja po pojedinim općinama, ustrojstvo i funkcionisanje općinske vlasti, istaknute ličnosti u društvenom i političkom životu, koje su nepravedno zaboravljenje, rezultate parlamentarnih i općinskih izbora po pojedinim naseljima, političke i kulturno-prosvjetne prilike, sa posebnim osvrtom na Puračić, kao najstarije i u to vrijeme urbano i kulturološki najrazvijenije naselje i Lukavac kao industrijsko naselje u usponu, koje je poprimalo konture modernog grada.

Ključne riječi: Lukavac, Puračić, općina, „Gajret", Ahmed Kovačević, Mehmed Čamdžić.

Dr. sc. Omer HAMZIĆ
Faculty of Law Kiseljak

THE ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL STRUCTURE AND THE POLITICAL SITUATION IN THE AREA OF LUKAVAC IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

In the administrative view, the territory of the present-day municipality of Lukavac belonged to Tuzla district during the Austro-Hungarian rule, that is, to the Tuzla county in the period between the two world wars. Territorially, it was divided into four, that is, five municipalities: LukavacTurski, Lukavac Fabrika, Puračić, Dobošnica and Vasiljevci (for a short period of time).
Since 1938, municipality of Banovići was annexed to the municipality of Puračić.

Along with the basic demographic data, this enclosure encompasses communities in each municipality, organization and activity of the municipal authorities; remarkable, yet unfairly forgotten personalities from social and political life, results of parliamentary and municipal elections in each community, political and culturally-educational opportunities, with a special review on Puračić as the oldest, but also urbanely and culturally the most developed community, and on Lukavac as an industrial community in rise, already taking shape of the modern city.

Key words: Lukavac, Puračić, municipality, Gajret, Ahmed Kovačević, Mehmed Čamdžić.

Dr. sc. Salkan UŽIČANIN
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, salkan.uzicanin@gmail.com

KULTURNE I SOCIJALNE USTANOVE SOLVAJEVE TVORNICE SODE I NJIHOVO DJELOVANJE U LUKAVCU I OKOLINI (1918–1941)

Razvoj gradova u prvoj polovini 20. stoljeća zavisio je u prvom redu od položaja, sobraćajnih veza i industrijskih preduzeća koja su postojala u njima ili njihovoj neposrednoj blizini. Eklatantan primjer je grad Lukavac, čija urbana jezgra je nastala zahvaljujući naselju Solvajeve tvornice sode. Njene kulturne i socijalne ustanove obilježile su društveni život ovog prostora u periodu od 1918. do 1941. godine. Istina, tvornica sode nije bila usamljen slučaj u tome, ali je po obimu staranja i brige za svoje zaposlene i širu lokalnu zajednicu svakako jedinstven primjer.

Podizanjem stambenih zgrada, kulturnih i socijalnih ustanova tvornica je stvarala bolje uvjete života u lokalnoj zajednici Lukavca. Za zdravstveno obezbjeđenje naselja izgradila je modernu ambulantu opremljenu savremenim uređajima i aparatima. Brigu o zdravlju stanovnika vodili su tvornički ljekar i pomoćno medicinsko osoblje, kojima je firma osiguravala platu i besplatan smještaj. Oporavak oboljelih radnika i njihovih porodica odvijao se u tvorničkom oporavalištu izgrađenom u crnogoričnoj šumi na Svatovcu. Uviđajući da samo prisustvo doktora nije dovoljno za zdravstveno osiguranje, a kao preventivno djelovanja protiv oboljenja, o svom trošku duži niz godina tvornica je održavala kurseve iz higijene za stanovnike naselja Lukavac. Kursevi su vremenom postigli značajne uspjehe, zbog čega je uprava firme iste organizirala i u okolnim lukavačkim selima.

Značajna sredstva tvornica je izdavajala za obrazovanje. Za smještaj osnovne škole i obdaništa preduzeće je besplatno ustupalo općini školsku zgradu sa inventarom i poslugom, te stanove za smještaj nastavnog osoblja. U vlastitoj režiji organiziralo je stručne produžne škole, te domaćinske seoske škole. Prilikom podizanja osnovnih škola u okolnim selima, organima pokrajinske, oblasne i banske vlasti doniralo je značajna novčana sredstva. Posjedovalo je vlastitu biblioteku opremljenu sa 2.000 raznih zabavnih i naučnih djela, koju su besplatno koristili stanovnici Lukavca i okoline. Novčanu i materijalnu pomoć tvornica je pružala i raznim kulturnim i sportskim društvima poput Sokolskog društva i radničkog nogometnog kluba „Solvaj" iz Lukavca.

Kulturni život Lukavca odvijao se u ustanovama koje je podigla i finansirala Solvajeva fabrika. Stanovnicima naselja bilo je omogućeno gledanje zvučnih filmova u tvorničkoj kino dvorani opremljenoj najsavremenijim aparaturama. Društveni život odvijao se u nekoliko kafana i tvorničkom savremenom hotelu sa staklenom baštom, parkom, vodoskokom, muzikom i kupatilom. Razonodu i druženje zaposleninici tvornice obavljali su u klubu, gdje im je na raspolaganju bila čitaonica i sala za društvene igre (šah, bilijar, domine, karte i dr.). Članovi kluba imali su također na raspolaganju klavir, radio, gramofon, te razne novine i časopise. Za sportske aktivnosti stanovnici Lukavca imali su na raspolaganju tvorničko fudbalsko i tenisko igralište, te kuglanu. Tokom zime tvornica je uređivala i klizalište na ledu. Tvorničkim investicijama u stambene objekte, kulturne i socijalne ustanove udareni su temelji i omogućen urbani razvoju današnjeg Lukavca.

Ključne riječi: Solvajeva tvornica sode, socijalne i kulturne ustanove, ambulanta, škole, biblioteka, kursevi, kultura, kino, obdanište, hotel, kafana, sport.

Dr. sc. Salkan UŽIČANIN
Faculty of Philosophy, University of Tuzla

CULTURAL AND SOCIAL INSTITUTIONS OF SOLVAJ'S SODA FACTORY AND THEIR ACTIVITIES IN LUKAVAC AND ITS SURROUNDINGS (1918–1941)

Development of towns in the first half of the 20th century depended primarily on the position, traffic connections and industrial enterprises that existed in them or their immediate vicinity. A striking example is the town of Lukavac, whose urban center was created thanks to the settlement of Solvaj's soda factory. Its cultural and social institutions have marked the social life of the region in the period from 1918 to 1941. True, soda factory was not an isolated case in this, but with the volume of care and concern for their employees and the wider local community is certainly a unique example.

By raising the residential buildings, cultural and social institutions the factory has created better conditions of life in the local community of Lukavac. For health provision of the settlement a modern clinic equipped with modern equipment and appliances was built. Taking care of the health of residents was led by the factory doctor and paramedical staff, to whom the company provided pay and free accommodation. Recovering of the affected workers and their families took place in the factory resort that was built in pine forest on Svatovac. For years, the factory held the courses in hygiene for residents of Lukavac at its own expense, having recognized that the mere presence of a doctor is not enough for health insurance, and as a preventive action against the disease. Courses eventually achieved significant successes, which is why the management of the company organized them in the surrounding villages of Lukavac.

The factory allocated considerable resources for education. To accommodate the primary school and nursery the company was giving way to free municipality school building with inventory and service, as well as apartments for accommodation of teachers. The self-produced professional extension school was organized and the host village school, as well. It donated the significant funds when building the elementary schools in the surrounding villages, also providing money for the provincial, county and bannate government. It possessed own library equipped with 2,000 different titles in the realm of entertainment and science, which were used by residents of Lukavac and the environment for free. Financial and material aid the factory provided also to various cultural and sports associations such as the Sokol Society and the workers' football club "Solvaj" from Lukavac.

Cultural life of Lukavac took place in facilities that was raised and funded by Solvaj factory. Residents of the settlement were able to watch sound films in cinema factory hall fitted with the latest apparatus. Social life took place in several cafes and factory's modern hotel with conservatory, park, fountain, music and bathroom. Leisure and socializing factory workers carried out in the club, where they could use a reading room and social games' room (chess, billiards, dominoes, cards, etc.). Club members also had at their disposal the piano, radio, record player, and a variety of newspapers and magazines. For sports, people of Lukavac had at their disposal the factory football ground and the tennis court, and a bowling alley. During the winter, the factory regulated an ice ring, too. Factory investments in housing, cultural and social institutions laid the foundation and enabled the urban development of today's Lukavac.

Keywords: Solvaj's soda factory, social and cultural institutions, dispensary, schools, library, courses, culture, cinema, kindergarten, hotel, cafe, sports.

Dr. sc. OMER HAMZIĆ
Pravni fakultet Kiseljak, hamzicomer@gmail.com
EDIN ŠAKOVIĆ, prof.
Redakcija Gračaničkog glasnika

ODBRANA PURAČIĆA I POČECI HADŽIEFENDIĆA LEGIJE NA ŠIREM PODRUČJU LUKAVCA, KRAJEM 1941. I POČETKOM 1942. GODINE

Nakon više neuspješnih pokušaja oružanih snaga NDH, potpomognutih Nijemcima da smire stanje na ustaničkim područjima istočne Bosne, ustanički val na Majevici i Ozrenu, krajem 1941. godine, dobija na intenzitetu, potencijalno ugrožavajući i samu Tuzlu. Nakon pokolja Muslimana u Koraju i području Teočaka, grupa najuglednijih Muslimana Tuzle šalje pismo potpredsjedniku Vlade NDH Džaferu Kulenoviću, sa zahtjevom da zaustavi teror, progon i ustaške zločine nad srpskim stanovništvom za što se, uglavnom, neosnovano okrivljuju muslimani, izloženi, bez ikakve zaštite, odmazdi iz redova srpske ustaničke stihije. (Tuzlanska rezolucija).

Početkom novembra 1941. godine, nakon paljevine i protjerivanja muslimana s područja Devetaka i Milinog Sela, ustanici sa Ozrena bili su na domak samog Puračića. U posljednjem trenutku i krajnjim naporima tu opasnost otklonio je Muhamed-aga Hadžiefendić sa svojom domobranskom jedinicom iz Tuzle (3. bojna 8. domobranske pukovnije). Tokom tih borbi shvatio je kolika opasnost prijeti Muslimanima ne samo na području Puračića, već i na širem području Tuzle, pa je baš u Puračiću donio odluku da formira posebnu vojnu jedinicu, sastavljenu od Muslimana, koja će biti u stanju odbraniti te prostore.

Ne ulazeću u širu elaboraciju uzroka i posljedica nastanka (krajem 1941.), djelovanja i nestanka ove Hadžiefendića legije (sredinom 1943.), cilj ovog rada je da, prikazujući vojno-političku situaciju oko Puračića, krajem 1941., podsjeti na donošenje odluke o njenom ustroju (koja se vezuje baš za Puračić) i pokaže njen teritorijalno-odbrambeni karakter od samog početka, te prve odbrambene položaje i uspješne vojne akcije protiv ustanika u okolini Puračića

Ključne riječi: DOMDO pukovnija, muslimanske milicije, Muhamed Hadžiefendić, Puračić, Turija, Tuzla, Kvaternik.

Dr. sc. OMER HAMZIĆ,
Faculty of Law, Kiseljak
EDIN ŠAKOVIĆ, Prof.
Editorial staff of local newspaper"Gračanički glasnik"

THE DEFENCE OF PURAČIĆ AND BEGINNINGS OF THE HADŽIEFENDIĆ LEGION BY THE END OF 1941 AND EARLY 1942

After numerous unsuccessful attempts of ISC army forces assisted by Germans to appease the situation in the rebellious areas of east Bosnia, the rebellious wave on Majevica and Ozren late in 1941 increases its intensity, eventually endangering Tuzla region itself. After the massacre of Muslims in Koraj and in the region of Teočak, a group of the most prominent Muslims in Tuzla sent a letter to the Deputy Prime Minister*Džafer*Kulenović, *requesting an end to the terror, persecution and Ustasha crimes over Serb population, for which Muslims were primarily unfoundedly accused, and exposed to the revenge of the Serbian rebellious forces, without any protection. (Tuzla Resolution).*

Early in November in 1941, after arson and forced deportation of Muslims from the regions of Devetak and MilinoSelo took place, rebels from Ozren came within an inch of Puračić itself. Muhamed-Aga Hadžiefendić with his Home Guard unit of Tuzla (3rd Battalion of the 8th Home Guard Regiment) was the one who eliminated danger in the last moment and with the utmost efforts. During the battles, he realized how serious is the threat to the survival of the Muslims not only in Puračić region, but in the wider region of Tuzla, wherefore he decided to establish a special army unit composed of Muslims, which will be capable to defend those areas.

The aim of this work is to, through representing militarily-political situation of Puračić late in 1941, remind ourselves of the making of the Resolution on the Hadžiefendić Legion's formation (which is actually tied to Puračić itself) and to show its territorially-defensive character from the very start, as well as first defensive positions and successfulmilitary actions against rebels in the vicinity of Puračić, without elaborating the causes and consequences of the emergence (late in 1941), work and evanesce of the HadžiefendićLegion (in the mid of 1943).

Keywords: DOMDO regiment, Muslim militias, Muhamed Had~iefendi•, Pura•i•, Turija, Tuzla, Kvaternik.

Prof. dr. Izet ŠABOTIĆ
Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, sabota_tuzla@hotmail.com

PRIVREDNI I DRUŠTVENI RAZVOJ LUKAVCA U VREMENU OD 1945. DO 1953. GODINE

U radu se govori o obnovi i privrednom razvoju Lukavca u periodu od 1945. do 1953. godine. U tom vremenu posebna pažnja poklanjala se obnovi urušene infrastrukture i privrednih subjekata, kao što je Fabrika sode, koja je osposobljena i puštena u rad već početkom februara 1946.godine. U okviru Petogodišnjeg plana (1947-1951) značajno je istaći izgradnju Koksno-hemijskog kombinata (1949.), koji je zajedno sa Fabrikom sode postao nosiocem privrednog razvoja Lukavca u socijalističkom periodu.

Važna privredna grana na ovom području bila je i poljoprivreda, na čiji razvoj su potpuni uticaj imali agrarna reforma i kolonizacija, kolektivizacija sela, te zemljoradničko zadrugarstvo. Navedene forme poljoprivrednog organiziranja bile su kočnica razvoju poljoprivrede, što je doprinijelo da selo ostane na margini, sa brojnim poteškoćama, koje nisu osiguravale sigurnu egzistenciju seoskog stanovništva.

Na obrazovnom planu prevashodno se radilo na opismenjavanju stanovništva putem analfabetskihtečajeva, kroz koje je u 1945. i 1946. godini prošlo oko 2.500 ljudi. Uporedo sa tim organiziran je i rad prvih osnovnih škola, gdje su bile prisutne brojne poteškoće koje su rezultat nedostatka kadra, udžbenika i prostora. U oblasti culture dolazi do zaokreta, u smislu, da se nacionalne kulturne vrijednosti potiskuju, a forsiraju se nove, zasnovane na partijsko-ideološkim opredjeljenjima, s ciljem oblikovanja svijesti naroda po tim načelima.

U navedenom periodu na širem području Lukavca i pored brojnih poteškoća, evidentni su značajni pomaci u oblasti industrije, zasnovani na razvoju hemijske industrije i rudarstva. U oblasti školstva i kulture došlo je do određenih pomaka, što se odrazilo na povećan broj pismenih. Sve je to predstavljalo važnu privrednu i društvenu osnovu u budućem uspješnom razvoju Lukavca, kao jednog od najrazvijenijih industrijskih središta u Bosni i Hercegovini u periodu socijalističkog razvitka.

Ključne riječi: Lukavac, društveno-privredni razvoj, privreda, industrija, poljoprivreda, obrazovanje, kultura, Fabrika sode, Koksno-hemijski kombinat, zadrugarstvo.

Prof. Dr. Izet ŠABOTIĆ
Faculty of Philosophy, Unversity of Tuzla

ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF LUKAVAC IN THE PERIOD FROM 1945 TO 1953

This work deals will talk about the reconstruction and economic development of Lukavac in the period of 1945 - 1953. At that time, special attention was paid to the reconstruction of the ruined infrastructure and business entities, such as Soda Factory, which was reconstructed and put into operation at the beginning of February of 1946. As a part of the Five Year Plan (1947-1951) it is important to mention the building of Coke-chemical plant (1949), which together with the Factory of soda became a carrier of economic development of Lukavac in the socialist period.

An important branch of the economy in this area was the agriculture, whose development was influenced by the agrarian reform and colonization, collectivization of villages and agricultural cooperatives. This kind of organization was slowing down the development of agriculture, and because of that the village remained on the margin, with a number of difficulties which could not provide safe existence of the rural population.

When it comes to education, primarily on literacy of the population through analfabethic courses, through which in 1945 and 1946 passed around 2,500 people. Alongside with that first primary schools were organized, numerous difficulties were present as a result of lack of staff, textbooks and facilities. There is a turn in the field of culture, in the sense that the national cultural values were suppressed, and new values were enforced based on the party-ideological orientation, with the aim of creating awareness of the people on these principles.

In that period in the wider area of Lukavac in spite of numerous difficulties, there are obvious improvements in the industry, based on the development of the chemical industry and mining. In the area of education and culture there has been some progress, which is reflected in the increased number of literate people. All of this represented an important economic and social basis for the future successful development of Lukavac, as one of the most developed industrial centers in Bosnia and Herzegovina in the period of socialist development.

Key words: Lukavac, socio-economic development, economy, industry, agriculture, education, culture, Soda Factory, Coke-chemical Factory, cooperatives.

Mr. sc. Nikola ČIČA
Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona, nikolacica@yahoo.com

DJELATNOST HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA NAPREDAK U LUKAVCU U RAZDOBLJU MONARHISTIČKE JUGOSLAVIJE

Stvaranjem monarhističke Jugoslavije HKD Napredak se našao na još jednoj povijesnoj prekretnici. Poratne prilike stavile su Društvo i njegove podružnice pred nova velika iskušenja. Za razliku od nekih drugih nacionalnih društava, koja su stvaranje nove države dočekala s euforijom Napredak je novoj zajednici pristupio veoma oprezno. Unatoč takvom stavu vrlo brzo se pristupilo širenju podružnica među kojima je bila i ona u Lukavcu.

Lukavac, kao jedan od centara industrije Tuzlanskog bazena, odgovarao je temeljnim ciljevima Napretka, prije svega uzgoju trgovačko- obrtničkog podmlatka i podučavanju mladeži na srednjim i visokim školama. Sve ovo je itekako utjecalo da lukavačka podružnica Napretka bude prepoznata u velikoj Napretkovoj obitelji kao jedan od najaktivnijih u navedenom razdoblju.

Ključne riječi: Napredak, kultura, obrazovanje, stipendije, opismenjavanje.

Nikola ČIČA, M. Sc.
Pedagogical Institute of Tuzla Canton

THE ACTIVITY OF CROATIAN CULTURAL SOCIETY NAPREDAK IN LUKAVAC IN THE PERIOD OF MONARCHIST YUGOSLAVIA

When the Monarchist Yugoslavia was founded, Croatian Cultural Society Napredak was at another historical turning point. Post-war circumstances have put Napredak and its branches in front of major challenges. Unlike some other national societies which greeted the foundation of a new state with euphoria, Napredak approached everything very cautiously. Despite such attitude, societies were developing quickly, and amongst them was CCS Napredak.

Lukavac as one of the centres of industry in Tuzla region responded to the fundamental goal of progress, especially the cultivation of commercial crafts and education of young people in middle and high schools. All this influenced that the branch of Croatian Cultural Society in Lukavac was recognized as one of the most active in the mentioned period.

Key words: Progress, culture, education, scholarships, literacy.

Dr. sc. Omer HAMZIĆ
Pravni fakultet Kiseljak, hamzicomer@gmail.com

O AKTIVNOSTIMA KPD „GAJRET“ NA PODRUČJU LUKAVCA I PURAČIĆA U PERIODU IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Rad se zasniva na izvornoj arhivskoj građi, koja se djelomično dopunjuje i nekim usmenim sjećanjima, fragmentarno zabilježenim u nekim objavljenim publikacijama. U oba naselja „Gajret“ je nastavio da djeluje i poslije 1918. godine, u novoj državi i pod sasvim drugačijim političkim okolnostima. U oba naselja „Gajret“ je prolazio kroz izvjesne krize i uspone, što je zavisilo od političkih i drugih okolnosti na lokalnom nivou.

U organizacionom smislu jedno vrijeme oba lokalna društva bila su vezana za mjesni odbor „Gajreta“ u Tuzli, a djelovala su kroz dvije osnovne forme: povjerenstvo ili mjesni odbor koji se ispoljavao kao operativno-izvršni organ i kroz rad „Gajretove“ čitaonice kao oblika neposredne kulturno-prosvjetne aktivnosti i okupljanja građana i omladine. Za rad „Gajreta“ u Puračiću, u okviru kojeg se posebno isticao tamburaški orkestar, najzaslužniji je dugogodišnji predsjednik opštine Mehmed (Mehaga) Čamdžić i njegov brat Latif sa dvojicom mjesnih učitelja, a za rad „Gajreta“ u Lukavcu, pored mjesnih učitelja i nosilaca općinske vlasti, velike zasluge imala je Tvornica „Solvay“, na čelu sa svojim dugogodišnjim direktorom Fritzom Millerom, koja je obilato donirala i materijalno pomogla mnoge akcije „Gajreta“.

Ključne riječi: Gajret“, „Gajretova“ čitaonica, Solvay Lukavac, Puračić, Lukavac, Mehmed Čamdžić.

Dr. sc. Omer HAMZIĆ
Faculty of Law, Kiseljak

THE ACTIVITIES OF KPD “GAJRET” IN AREAS OF LUKAVAC AND PURAČIĆ IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

This work is based on the *original archival material which is partly supplemented by certain oral recollections fragmentally recorded in certain publications. Gajret continued to work in both communities even after 1918, but in the new country and under absolutely different political circumstances. In both communities, Gajret experienced both rise and fall, which depended on political and other circumstances on the local level.*

In the organizational sense, they were connected to the local board of Gajretin Tuzla, and operated through two basic forms: commission or local board which worked as operationally-executive body, and through the work of Gajret'sreading room as the form of immediate culturally-educational activity and get-together of citizens and youth.

Most the credit for the work of Gajret in Puračić, within which tamburitza orchestra was especially prominent, goes to the long-standing mayor Mehmed (Mehaga) Čamdžić and his brother Latif, together with two local teachers, while big credit for the work of Gajretin Lukavac goes to local teachers and municipal officials, but also to the factory „Solvay“, led by the long-standing director Fritz Miller, which abundantly donated and materially helped many activities of the Gajret.

Key words: Gajret, Gajret'sreading room, Solvay Lukavac, Puračić, Lukavac, Mehmed Čamdžić.

Mr. Semir HADŽIMUSIĆ
JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa TK
semir.hadzimusic@bih.net.ba

KULTURNO-PROSVJETNA I KULTURNO-UMJETNIČKA DRUŠTVA NA PODRUČJU LUKAVCA OD 1945. DO 1955. GODINE

U periodu koji se predstavlja ovim radom, 1945-1955. godina, u Lukavcu, ali i cijeloj državi se provode aktivnosti na kulturnom uzdizanju stanovništva. Značajan segment na kulturnoj sceni Lukavca i okoline zauzimala su kulturno-prosvjetna i kulturno-umjetnička društva. Nakon rata i u Lukavcu obnavljaju rad nacionalna kulturno-prosvjetna društva (Prosvjeta, Preporod, Napredak), ali i formiraju se nova radnička, amaterska kulturno-prosvjetna i umjetnička društva. Zbog politike države koja je išla u pravcu provođenja jedinstvenog usmjerenog kulturno-prosvjetnog sistema, nacionalna društva bivaju zabranjena 1949. godine. Shodno tome, ulogu istih preuzimaju nova „radnička", nadkonfesionalna društva. U Lukavcu Gradu, ranija kulturna grupa Fabrike sode, izrasta u novo Kulturno-umjetničko društvo (KUD) "Veljko Lukić Kurjak" Lukavac. Pored gradskog društva u Lukavcu, najaktivnije je bilo Kulturno-prosvjetno društvo (KPD) „Jedinstvo" u Puračiću, dok je u drugim selima (Dobošnica, Prokosovići, Turija, Vasiljevci...) organizovano i profesionalno djelovanje kulturnih društava još bilo u povoju.

O navedenim kulturnim društvima i njihovom radu, koji se manifestuje kroz rad brojnih sekcija (dramska, instrumentalna, tamburaška, horska, literarna, folklorna, recitatorska, sekcija za opismenjavanje stanovništva i slično), te o gostovanju drugih kulturno-umjetničkih društava u Lukavcu gradu i okolini govori se u ovom radu.

Ključne riječi: Lukavac, kultura, grad, selo, kulturno-prosvjetna, kulturno-umjetnička društva.

Semir HADŽIMUSIĆ, MA
Public Institution for protection and Usage of Cultural-historical and Natural Heritage of the Tuzla Canton

CULTURAL-EDUCATIONAL AND CULTURAL-ARTISTIC ASSOCIATIONS IN THE AREA OF LUKAVAC 1945-1955

In the period that represents this work, from 1945 to 1955., in Lukavac, and across the state there are activities related to the cultural improvement of the population. A significant segment of the cultural scene of Lukavac and environment occupied by the cultural-educational and cultural-artistic associations. After the war national cultural and educational societies started with their work again (Prosvjeta, Preporod, Napredak), but also there are new, amateur cultural, educational and artistic societies. Because of the state policy that was going in the direction of carrying out a single-focused cultural-educational system, national companies were prohibited in 1949. Consequently, their role was taken by the new "workers", interdenominational society. In Lukavac, earlier cultural group of Soda factory, grows into a new KUD "Veljko Lukic Kurjak" Lukavac. In addition to the citys society in Lukavac, the most active was the KPD, "Jedinstvo" in Puračić, while in other villages (Dobošnica, Prokosovići, Turija, Vasiljevci ...) organized and professional activity cultural associations was still in its beginings.

In the above mentioned cultural societies and their work, which is manifested through the work of numerous sections (drama, instrumental, tambourine, choir, literature, folklore, poetry, literacy section, etc.), as well as hosting other cultural societies in Lukavac and its surroundings is spoken of in this paper.

Key words: Lukavac, culture, city, village, cultural-educational, cultural-artistic associations.

Prof. dr. Edhem MUFTIĆ
Lukavac, e.muftic@gmail.com

KULTURA I KULTURNO STVARALAŠTVO-DOM KULTURE LUKAVAC, OD 1979. DO 1990. GODINE

Organizirani, intenzivni razvoj kulture i kulturnog stvaralaštva u općini započinje izgradnjom i početkom rada Fabrike sode (1893.), koji je, nakon Drugog svjetskog rata, nastavljen i u drugoj polovini 40-ih godina, kada su u Fabrici sode i gradu Lukavcu sa radom krenuli muški i mješoviti hor, ženski i mješoviti orkestar, limena glazba, dramska sekcija i dr. Kulturno- umjetnički i zabavni život u tom periodu odvijao se uglavnom u prostorijama Zelengore, gdje je često nastupao mješoviti hor, zabavni i džez orkestar, te estradni umjetnici...

Izgradnjom modernog objekta Doma kulture 1979. godine, otpočela je nova faza u razvoju kulture i kulturno-umjetničkog amaterizma. Stvoreni su adekvatni uslovi (prostorni, financijski, kadrovski) za snažniji i dinamičniji razvoj, kako ponude, tako i proizvodnje kulturnih sadržaja u okviru redovne programske i bibliotečke djelatnosti, osnivanja i rada kulturno-umjetničkih društava, muzičke omladine, dramskog studija itd. Finansiranje i sufinansiranje kulturnih sadržaja vršeno je posredstvom Samoupravne interesne zajednice (SIZ- e) kulture i informisanja, osnovnih i drugih organizacija udruženog rada. Osnovana je Radna organizacija za obavljanje kulturnih djelatnosti Dom kulture „ Đuro Pucar Stari" Lukavac.

Radna organizacija je zapošljavala oko 30 radnika (biblioteka, kino, redovna programska djelatnost, ugostiteljstvoi drugi prateći segmenti).

U okviru redovne programske djelatnosti, u Domu kulture su održavane redovne predstave Tuzlanskog narodnog pozorišta, koncerti ozbiljne, zabavne i narodne muzike.

Pored toga, Dom kulture je bio nosilac aktivnosti brojnih smotri stvaralaštva KUD-ova sa nivoa općine, regije i Međurepubličke zajednice kulture „Sava" sa sjedištem u Šidu, kasnije Brčkom, zatim je obezbjeđivao uslove za uspješniju organizaciju Septembarskih dana kulturnog stvaralaštva (SEDAKUS), te Lukavačkih likovnih susreta naivnih slikara i skulptora sa prostora SFRJ.-e

Ključne riječi: Fabrika sode, Dom kulture, kultura i zabava, amaterizam, pozorište, dramski studio, hor, orkestar, folklor, Muzička omladina, kulturne manifestacije, kulturno stvaralaštvo, biblioteka, kino.

Prof. Dr. Edhem MUFTIĆ
Lukavac

CULTURE AND CULTURAL CREATION-HOUSE OF CULTURE LUKAVAC, FROM 1979 TO 1990.

Organized and intense development of culture and cultural creation in municipality begins by construction and start of production in factory of soda /1893./ which is, after stagnation in Second world war, continued in second half of the 40-s of last century. At that time in factory of soda in Lukavac city male and mixed choir, female and mixed orchestra, brass band, drama class and etc, started with work. Cultural, artistic and entertainment life in that period was located mostly in ZELENGORA where mixed choir, entertainment and jazz orchestra and singers…

By construction of modern building "HOUSE OF CULTURE"/1979. / began new phase in development of culture and cultural-artistic amateurism. Adequate conditions for stronger and more dynamic development of production and offer of cultural content included in regular program and library activities, also forming a cultural- artistic association, musical youth, drama studio etc. Finance and sub-finance of cultural content was done by intermediation of self-governing community of interest, culture and informing of primary and other organizations of associated labor. / Work organization was founded for conducting cultural activities of house of culture " Djuro Pucar Stari" Lukavac.

Work organization employed around 30 employees / library, cinema, regular program activities, catering and other following segments of activities/.

Included in regular program activities, in "house of culture" were held regular performances of national theatre of Tuzla, concerts of serious, entertainment and folk music. Therewith, "house of culture" was an implementer of numerous creative work of KUD with the level of municipalities, region and interstate community of culture " Sava" , with headquarter in Šid, and later in Brčko. "House of culture" was also enabling conditions for more successful organization September days of cultural making / SEDAKUS/, and art encounters of naive painters and sculptors from SFRY.

Key words: Factory of soda, House of culture, culture and entertainment, amaterism, theatre, drama studio, choir, orchestra, folklore, Musical youth, cultural manifestation, cultural creation, library, cinema.

Mr. sc. Ahmed HATUNIĆ
Behram-begova medresa, Tuzla, hatunicahmed@hotmail.com

ŽIVOT I DJELO PROFESORA ŠABANA HODŽIĆA

Ovaj referat će se baviti životom i djelom Šabana-ef. Hodžića, jednoga od istaknutih bošnjačkih alima i spisatelja dvadesetoga stoljeća. U njemu će ukratko, a na osnovu dostupnih izvora i raspoloživih informacija, biti ukazano na njegov životni put i impozantno pisano djelo koje je nastajalo tokom spisateljske karijere punih 47 godina.

Sadržaj ovog a referata pokazat će da se radi o društveno odgovornom i odmjerenom islamskom učenjaku koji će u burnim i teškim vremenima vjerno čuvati i argumentirano objašnjavati islamske istine i vjerske propise, ali u isto vrijeme prihvatati pozitivne promjene i dostignuća savremene znanosti koja su u suglasnosti sa islamom, što je činjenica koja će ga svrstati u red tradicionalista s reformatorskim pogledima.

Cilj ovoga referata jeste ukazivanje na ulogu i značaj ovoga plodnoga spisatelja i islamskog učenjaka u lokalnoj sredini i šire. U isto vrijeme cilj nam je potaknuti buduće istraživače da dodatno istraže i naučno obrade raznorodne aspekte u djelu ovoga plodnoga i svestranoga autora (etički, filozofski, kulturološki, historijski, dogmatski).

Ključne riječi: Šaban Hodžić, islam, Bosna i Hercegovina, islamske nauke, nauka, tradicija, kultura, obrazovanje, reforma.

Ahmed HATUNIĆ, M. Sc.
Behram-bey madrasah Tuzla

THE LIFE AND WORK OF PROFESSOR ŠABAN HODŽIĆ

This paper will deal with the life and work of Šaban-efendy Hodžić, one of the prominent Bosniak scholars and writers of the twentieth century. Using all the available resources and information, the paper will briefly point at his life and a significant work which was written over the forty-seven-year-long writing career.

The content of this paper will show that Šaban-efendi Hodžić is a socially-responsible and moderate Islamic scholar who loyally kept and explained Islamic truths and religious regulations in turbulent and difficult times, while at the same time accepting the positive changes and achievements of modern science which comply with Islam, the fact that makes him a traditionalist with reformist views.

The goal of this paper is to point out the role and significance of this fruitful writer and Islamic scholar in the local society and beyond. At the same time, our aim is to encourage future researchers to do additional research and scientifically analyze various aspects of the work of this fruitful and versatile author (ethical, philosophical, cultural, historical and dogmatic).

Key words: Šaban Hodžić, Islam, Bosnia and Herzegovina, Islamic sciences, science, tradition, culture, education, reform.

Sevret MEHMEDĆEHAJIĆ, prof.
Behram-begova medresa, Tuzla, sevret.mc@gmail.com

REDŽEP MUMINHODŽIĆ – ŽIVOT I ODGAJATELJSKI RAD

Vremenski period od 1941. do 1982. godine u Lukavcu je svojim plodnim odgajateljskim i misionarskim radom obilježio Redžep-ef. Muminhodžić, imam, hatib, muallim i vjersko-prosvjetni referent u tome gradu. Njegova predanost radu, posvećenost misiji odgoja i vjerskog naučavanja, prije svega, mladih ljudi, tema su ovoga rada. Muminhodžić je utemeljitelj i posebne metode odgojnog rada s mladima, tzv. ferijalne vjerske pouke za djecu i omladinu.

Svoje bogato iskustvo pretočio je u ilmihal Ta'limul-islam, koji je neprevaziđeno udžbeničko štivo za izvođenje mektepske nastave u Bosni i Hercegovini i koji je izdat u više stotina hiljada primjeraka.

Ključne riječi*: odgajateljski rad, mekteb, ferijalna vjerska pouka za djecu i omladinu, ilmihal, Ta'limul-islam.

Sevret MEHMEDCEHAJIC, Prof.
Behram-bey madrasah Tuzla

REDZEP MUMINHODZIC – LIFE AND EDUCATIONAL WORK

Time period between 1941 and 1982 in Lukavac was marked by fruitful educational and missionary work of Redzep-efendy Muminhodzic, Islamic leader, preacher, Islamic teacher and religious and educational referent in that town. This paper discusses his commitment to work and his dedication to the mission of religious and moral education of young people. Muminhodzic is also the founder of a special educational method of working with young people, the so-called ferial religious education for children and youth.

He turned his rich experience into the work Ta'limul Islam, which is an unexcelled textbook for religious education in Bosnia and Herzegovina published in hundreds of thousands of copies.

Key words: Educational work, maktab (Muslim elementary school), ferial religious education for children and youth, ilmihal (textbook which contains elementary religious instruction for children and youth), Ta'limul-Islam.

Mihad SAKIĆ, prof.
JU Javna biblioteka Lukavac, sakicmihad@gmail.com

DR. GEORGI LAZAROV, FOTO-AMATERSKA UMJETNOST U LUKAVCU

Rođen je 1920. godine u Karlovu (Levskigrad, Bugarska). Medicinski fakultet počeo je studirati u Beogradu, a studije je završio u Zagrebu 1947. godine. Foto amaterstvom se bavio od 1951. godine. Snimao je na kameri marke Kodak Retina IIa. Uspješno je učestvovao na pet klupskih izložbi, tri izložbe foto-amatera Slavonije, na pokrajinskoj izložbi foto-amatera Vojvodine, na 18 međuklupskih izložbi, na jednoj grupnoj izložbi u Sarajevu, na jednoj republičkoj izložbi u N.R. Hrvatskoj, na 4 republičke izložbe N.R. Bosne i Hercegovine, te na jednoj međunarodnoj izložbi fotografija.

U vremenu od 1953. do 1960. godine, bio je stalni pročelnik foto sekcije kluba narodne tehnike Fabrike sode Lukavac, odnosno predsjednik foto kluba. Ostavio je značajan trag o kome će biti rječi u ovome tekstu, a i o fotografijama koje za ovu prigodu prijateljima Lukavca i njegove prošlosti, istinski poklanjamo.

Ključne riječi: Lukavac, Georgi Lazarov, fotografija, foto-klub, izložbe.

Mihad SAKIĆ, Prof.
Public library of Lukavac

GEORGI LAZAROV, MD, AMATEUR PHOTOGRAPHY IN LUKAVAC

Doctor Georgi Lazarov was born in 1920 in Karlovo (Levskigrad, Bulgaria). He began his studies of medicine in Belgrade, and finished them in Zagreb in 1947. He's practised amateur photography since 1951. He used the camera Retina IIa. He successfully participated in 5 photo – club exhibitions, three photo amateur exhibitions in Slavonia, an exhibition in the province of Vojvodina, eighteen club competitions, one group exhibition in Sarajevo, one national exhibition in Croatia, four national exhibitions in Bosnia and Herzegovina, and one international photo exhibition.

From 1953 to 1960, he served as the permanent head of the Lukavac Soda Factory photo – club, that is, as president of the club. He had significant influence, which will be talked about in the text mentioned, and shown with the photographies which we, for this special occassion, share with the friends of Lukavac and its history.

Key words: Lukavac, Georgi Lazarov, photography, photo- club, exhibitions.

Mr. sc. Šefko SULEJMANOVIĆ
Behram-begova medresa u Tuzli, shevkos@yahoo.com

NAJSTARIJE DŽAMIJE NA PODRUČJU OPĆINE LUKAVAC I NJIHOV KULTURNO-HISTORIJSKI ZNAČAJ

Dolaskom Osmanlija na današnje bh prostore otpočinje proces etabliranja orijentalno-islamske kulture i na području današnje općine Lukavac. Najmanifestniji izraz te kulture jeste sakralna arhitektura, a njen predstavnik par exellence je džamija. Od samog nastanka, džamije su imale veoma važnu ulogu u formiranju duhovnog i nacionalnog identiteta kod indogenog i migracionog bosanskog stanovništva.

Ovim radom obuhvaćeno je devet najstarijih džamija na području današnje općine Lukavac, a to su: džamija u Turskom Lukavcu, džamija u Puračiću, džamija u Devetaku, džamija u Gnojnici, džamija u Srednjoj Dobošnici, džamija u Kruševici, džamija u Orahovici, džamija u Poljicu „Ugar" i džamija u Turiji „Ivkovina".

Ovaj rad tendira da na osnovu dostupnih izvora i relevantne literature osvijetli najznačajnije podatke o navedenim džamijama, kao i njihovu kulturno-historijsku ulogu i značaj.

Ključne riječi: Općina Lukavac, Osmanlije, orijentalno-islamska kultura, vakuf, džamija.

Šefko SULEJMANOVIĆ, M. Sc
Behram-bey madrasah Tuzla

THE OLDEST MOSQUES IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF LUKAVAC AND THEIR CULTURAL AND HISTORICAL ROLE AND SIGNIFICANCE

With the arrival of the Ottomans in today's Bosnian and Herzegovinianregion began the process of establishing oriental-islamic culture in the area of today's Municipality of Lukavac. The most manifested expression of that culture is the religious architecture, and its representative par excellence is the mosque. From the very beginning, mosques had a very important role in the formation of spiritual and national identity of the endogenous and immigrated Bosnian population.

This study includes nine of the oldest mosques in the area of today's Municipality of Lukavac, and those are: the mosque in Turkey Lukavac,themosque in Puračić, themosque in Devetak, the mosque in Gnojnica, the mosque in Central Dobošnica, themosque in Kruševica, themosque in Orahovica, the mosque in Poljice-Ugar and themosque in Turija-Ivkovina.

This study tends to, on the basis of available sources and literature, illuminate the most important information about these mosques, as well as their cultural and historical role and significance.

Key words: Municipality Lukavac, Ottomans, oriental-islamic culture, waqf, mosque.

Mr. sc. NUSRET KUJRAKOVIĆ
Medžlis Islamske zajednice Gradačac, kujraknusret@gmail.com

POPIS VAKUFA U LUKAVCU IZ 1938. GODINE

Popis vakufa iz 1938. godine, koji tretira područje općine Lukavac, odnosno Medžlisa Islamske zajednice Puračić/Lukavac, obuhvata vakufe mekteba u Babicama, Bokavićima, Dobošnici, Gnojnici, Huskićima, Jaruškama, Kruševici, Lukavcu, Orahovici, Prlinama, Puračiću, Tabacima, Oruč mahali, Smajićima, Pustolinama, Dublju, te vakufe džamija u Bokavićima, Dobošnici, Gnojnici, Kruševici, Poljicu, Devetaku, Puračiću i Turiji. Vakufska dobra sastojala su se od džamija, mekteba, kuća, oranica, pašnjaka, livada, šuma, mezarja, bašči i gradilišta.

Spomenuta vakufska dobra predstavljala su značajan izvor finansiranja vjerskog života u navedenim džematima kao što su plaće imama, muallima, mujezina, mutevelija, tekuće održavanje vjerskih i vakufskih objekata i zemljišta. Rad je fokusiran na navođenje kakastarske općine, naziv vakufa, broj parcele i gruntovnog uloška, naziv kulture i površinu. Rad ne donosi podatke o vakifima, samoj izgradnji džamija, mekteba, kuća i drugih vakufskih objekata.

Ključne riječi: vakuf, džamija, mekteb, kuća, mezarje, zemljište, šuma.

NUSRET KUJRAKOVIĆ, M. Sc.
The Islamic Community Gradačac

A LIST OF WAKFS IN LUKAVAC IN 1938

List of Waqf Act 1938 which deals with the area of Lukavac, or Majlis of the Islamic community Puračić/Lukavac includes mektebs' waqfs in Babice, Bokavići, Dobošnica, Gnojnica, Huskići, Jaruške, Krusevica, Lukavac, Orahovica, Prline, Puračić, Tabaci, Oruč quart, Smajici, Pustoline, Dublje, as well as mosques' waqfs in Bokavići, Dobošnica, Gnojnica, Krusevica, Poljice, Devetak, Puračić and Turije. The Waqfs were consisted of mosques, mektebs, houses, arable lands, grasslands, meadows, forests, cemeteries, gardens and construction sites.

The above mantioned the waqfs represented a significant source of funding for religious life in these dzemats such as imams, teachers, muezzins and waqf managers' salaries. In adittion, ongoing maintenance of religious and other waqf facilities and land. The work is focused on the recording surface of the land, the number of cadastral plot and municipality, type of land culture. The work does not bring information about benefactors, the building of mosques, mektebs, houses and other waqf buildings.

Key words: Waqf, mosque, mekteb, house, cemetery, land, forest.

Aljoša AVDIĆ, prof. geografije
Prokosovići, Lukavac, aljosaavdic@ahoo.com

DRUŠTVENO-GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE NASELJA PROKOSOVIĆI

U radu se predstavlja društveno-geografski razvoj naselja Prokosovići. U uvodnim naznakama ukratko ćemo se osvrnuti na geografski položaj, postanak, teritorijalni razvoj i tip naselja. Dalje se prvenstveno govori o kretanju ukupnog broja stanovnika Prokosovića, razmještaju stanovništva po zaseocima (mahalama), strukturi stanovništva kao i domaćinstava.

Kada govorimo o stanovništvu Prokosovića bitno je reći čime se stanovnici Prokosovića bave i čime su se bavili u prošlosti. Tako će biti govora o privrednim aktivnostima gdje posebno navodimo poljoprivredu, stočarstvo, voćarstvo i ratarstvo. Kada govorimo o poljoprivredi dat ćemo osvrt i na vrstu zemljišta i način obrade istog. U privrednim aktivnostima još ćemo izdvojiti lov i ribolov, pčelarstvo, zanatstvo, industriju i rudarstvo kao i trgovinu i turizam.

Ključne riječi: Prokosovići, Lukavac, stanovništvo, mahale, naselje, privreda, poljoprivreda, ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, zemljište, turizam, zanatstvo, trgovina.

Aljoša AVDIĆ, Geography Proff.
Prokosovići, Lukavac

SOCIO-GEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS OF THE VILLAGE PROKOSOVIĆI

The paper presents the socio-geographical development of the village Prokosovići. The introduction briefly describes the geographical location, origin, territorial development and type of settlement. Furthermore, it deals with the population of Prokosovići, its trends, its distribution by hamlets (neighbourhoods), its structure and households.

When talking about the population of Prokosovići, it is important to mention what people do for a living now and did in the past.Therefore, there will be some discussions about some economic activities, especially about agriculture, livestock breeding, pomiculture and farming. When it comes to agriculture, types of land and soil as well as its tillage will be introduced. Other economic activities that will be discussed are: hunting, fishing, beekeeping, crafts, industry, mining, trade and tourism.

Key words: Prokosovići, Lukavac, population, neighbourhood, village, economy, agriculture, farming, livestock breeding, pomiculture, land, tourism, crafts, trades.

Tijana VELJKOVIĆ, dipl. ing. arh
Doktorski studij u Istanbulu, veljkovic_tijana@yahoo.com
Adnan KALESIĆ, prof.
Vanjski saradnik Zavoda, Tuzla

TRADICIONALNO BOSANSKO GRADITELJSTVO-KUĆA ČAMDŽIĆA U PURAČIĆU

Rad se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu riječ je o tradicionalnom bosanskom graditeljstvu, tipovima kuća, raznim podjelama (prema strukturi, materijalu, konfiguraciji terena, klimatskim uslovima). Drugi dio je o kući Čamdžića u Puračiću. Tu se govori o vremenskom okviru izgradnje kuće, smještaju, vlasništvu, adaptacijama i izmjenama koje su rađene na objektu tokom vremena, materijalima koji su korišteni, rasporedu prostorija i njihovoj funkciji, stilizacijama i ukrasima, te značaju ovog objekta. Rad je upotpunjen nacrtom i tlocrtima, te fotografijama.

Ključne riječi: tradicionalno bosansko graditeljstvo, Puračić, kuća Čamdžića, struktura, funkcija, materijali.

Tijana VELJKOVIĆ, B.Arch
Ph.D. program in Istanbul
Adnan KALESIĆ, Prof.
External Associate of the Institute, Tuzla

TRADITIONAL BOSNIAN ARCHITECTURE- HOUSE ČAMDŽIĆ IN PURAČIĆ

The work consists of two parts. The first part deals with the traditional Bosnian architecture, types of houses, different divisions (according to the structure, the material, the terrain, climatic conditions). The second part is about the house Čamdžić in Puračić. That's about the time-frame construction of the house, housing, property, adaptations and modifications that were made to the building over time, the material that used, arrangement of rooms and their function, stylization and ornaments, and the importance of this facility. The work was completed and the draft floor plans and photographs.

Key words: traditional Bosnian architecture, Puračić, Čamdžić house, structure, function, materials.

Senad BEGOVIĆ, prof., muzejski kustos
Vanjski saradnik Zavoda, Tuzla, vucko.begovic@gmail.com

SPOMEN KOSTURNICA POGINULIM UČESNICIMA NOR-A U LUKAVCU KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE ANTIFAŠIZMA

Spomen kosturnica u Lukavcu nastala je početkom šezdesetih godina XX stoljeća. U radu se autor bavi pitanjem njenog nastanka (autor, tehnika, materijal, dimenzije, simbolika). Tema je obrađena na osnovu dostupne dokumentacije, a korišteni su i rezultati terenskih istraživanja.

Ključne riječi: spomen kosturnica, Narodnooslobodilački rat , Macan Marija, Dragiša Trifković, antifašizam, spomenici, socijalizam, kulturno-historijsko naslijeđe.

Senad BEGOVIĆ, Prof, museum curator
External Associate of the Institute, Tuzla

OSSUARY MEMORIAL DEDICATED TO THE FALLEN VICTIMS OF PEOPLE'S LIBERATION WAR IN LUKAVAC – CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE OF ANTIFASCISM

Ossuary memorial in Lukavac was built in early sixties of the 20th century. The author of this paper deals with the question of its origin (author, technique, material, dimensios, symbolism). The topic is discussed on the basis of available documents, also author is using the results of field research

Key words: Ossuary memorial, People's Liberation War, Macan Marija, Dragiša Trifković, antifascism, monument, socialism, cultural and historical heritage.

Prirodno naslijeđe

Dr. sc. Semir AHMETBEGOVIĆ
semir.ahmetbegovic@untz.ba
Senad GUTIĆ, prof. geografije
senad.gutic.tz@gmail.com
Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Tuzli

STANJE KVALITETA ZRAKA U LUKAVCU

Lukavac, kao i drugi bosanskohercegovački gradovi, naročito u zimskom periodu ima narušen kvalitet zraka, a najveći zagađivači su individualna ložišta, saobraćaj i industrija. Dodatno zagađenje zraka u Lukavcu uzrokuju emiteri zagađujućih materija smješteni u susjednim općinama. U ovom radu izvršena je analiza i ocjena kvaliteta zraka u Lukavcu na bazi preuzetih podataka o prosječnim godišnjim i mjesečnim vrijednostima imisijskih koncentracija polutanata sa automatske mobilne mjerne stanice za praćenje kvaliteta zraka u periodu 2005-2013. godina.

Također, izvršena je analiza stanja kvaliteta zraka ispitivanog područja u periodu 1984-1989. godina kako bi se utvrdili određeni trendovi, odnosno kretanje koncentracija određenih polutanata.

Ključne riječi: kvalitet zraka, mjerna stanica, polutanti, Lukavac.

Dr. sc. Semir AHMETBEGOVIĆ
Senad GUTIĆ, Geography Proff.
Faculty of Science, University of Tuzla

STATUS OF LUKAVAC AIR QUALITY

Lukavac, including other cities in Bosnia and Herzegovina as well, records a degradation in air quality, especially during winter months. The largest air pollutants are exhaust fumes from furnaces, cars and industries. In addition to air pollution in Lukavac cause emitters of pollutants are located in neighboring municipalities. In this paper, an analysis and assessment of air quality in Lukavac based on assumed data on the average annual and monthly values of emission concentration of pollutants with automated mobile stations for monitoring air quality in the period 2005-2013.

Also, the analysis of the state of air quality of the test area in the period 1984-1989 in order to identify certain trends or concentration of the certain pollutants.

Key words: air quality, measuring station, air pollutants, Lukavac.

Dr. sc. Sanida OSMANOVIĆ,
Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Tuzli sanida.osmanovic@untz.ba

ANALIZA TEŠKIH METALA U BILJKAMA LUKAVAČKOG PODRUČJA

Životna sredina lukavačkog područja je nekoliko decenija izložena negativnom uticaju visokih emisija prašine, teških metala i ostalih polutanata emitovanih iz industrijskih postrojenja. Teški metali se nalaze na drugom mjestu (iza pesticida) zbog posljedica koje izazivaju. Mogu ispoljiti štetan uticaj na zdravlje ljudi zbog korištenja hrane spravljene od biljaka uzgojenih na kontaminiranom području.

Biljni materijal koji je korišten za laboratorijsku analizu prikupljen je sa tri lokaliteta na lukavačkom području. Analiziran je sadržaj kroma (Cr), nikla (Ni), olova (Pb), kadmija (Cd), bakra (Cu), cinka (Zn), kobalta (Co) i mangana (Mn). Provedena istraživanja su pokazala da su ispitivane biljne vrste lukavačkog područja znatno kontaminirane teškim metalima. Stoga je veoma je važno da se preduzmu odgovarajuće mjere kako bi se kontaminacija teškim metalima smanjila, te izbjegli njihovi štetni efekti na okoliš, a posebno na čovjeka.

Ključne rijeci: teški metali, biljke, kontaminacija.

Dr. sc. Sanida OSMANOVIĆ
Faculty of Science, University of Tuzla

ANALYSIS OF HEAVY METALS IN PLANTS IN THE AREA OF LUKAVAC

The environment of Lukavac area has been negatively affected for several decades by high emissions of dust, heavy metals and other pollutants emitted from industrial plants and facilities. Heavy metals are in second place (behind pesticides) for the consequences they caused. They may have a detrimental impact on human health due to the use of food made from plants grown in the contaminated area.

The plant material used for the laboratory analysis was collected from three sites in Lukavac area. We analyzed the content of chromium (Cr), nickel (Ni), lead (Pb), cadmium (Cd), copper (Cu), zinc (Zn), cobalt (Co) and manganese (Mn). The research results have shown that the tested plant species of Lukavac area were significantly contaminated by heavy metals. Therefore, it is very important to take appropriate measures to minimize contamination by heavy metals, and avoid their harmful effects on the environment, especially the man.

Key words: heavy metals, plants, contamination.

Mr. sc. Kasim MEMIĆ, muzejski kustos
Muzej istočne Bosne, Tuzla, muzej.ib@bih.net.ba
Prof. dr. Avdul ADROVIĆ
Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Tuzli

BIODIVERZITET FAUNE LOVNE DIVLJAČI I IHTIOFAUNE NA PODRUČJU OPŠTINE LUKAVAC

Stanje biodiverziteta životinjskog svijeta na području opštine Lukavac i danas je, bez obzira na stupanj razvijenosti nauke, velika nepoznanica. Područje optšine Lukavac, s obzirom na klimu, vegetaciju i konfiguraciju terena, rasprostranjenost izvora, vodotoka i jezerskih površina pruža povoljne uslove za život velikog broja životinjskih vrsta. Njihova brojnost je različita. Uslovljena je nizom prirodnih faktora, ali je istovremeno pod snažnim uticajem raznolike čovjekove djelatnosti.

Upravo te namjerne čovjekove aktivnosti često dovode do neracionalnih rješenja, jer se uništavajući prekomjerno određeno „štetnu" vrstu prouzrokuju debalansi koji nose često i znatno teže posljedice za ukupnu ravnotežu u prirodi.

Do takvih incidenata dolazi najčešće zbog nedovoljne proučenosti značaja određene vrste u prirodi, kao i njenog ukupnog učešća u lancu ishrane. Sigurno je da ta problematika na području opštine Lukavac nije dovoljno istraživana i da je taj nedostatak jedan od osnovnih uzroka mogućem sadašnjem stanju biodiverziteta životinjskog svijeta.

Ključne riječi: biodiverzitet, životinje, Lukavac.

Kasim MEMIĆ, M. Sc., museum curator
Museum of east Bosnia, Tuzla
Prof. Dr. Avdul ADROVIĆ,
Faculty of Science, University of Tuzla

BIODIVERSITY OF FAUNA IN THE AREA OF LUKAVAC MUNICIPALITY

Condition of biodiversity of the fauna in the area of Lukavac municipality today, without matter on level of development of the science, is great unknown. Considering the climate, vegetation and configuration of the ground, extent of the wells, water current and lake's surfaces, the area of Lukavac municipality gives good conditions for existence of large number of fauna sorts. Its numerous sorts is various. It depends of many natural factors and at the same time it is under strong influence of different human activities.

On that way, those humans activities often causes irrational solutions, because destroying the certain „damaging" sort, causes imbalance which often gives more difficult consequences for total balance in the nature. The reason for that is most often insufficient study of the importance of certain sort in the nature, as well its total contribution in chain of food.

It is for sure, that problems in the area of Lukavac municipality has not been enough studied and that is the one of the basic causes for current condition of biodiversity of fauna.

Keywords: Biodiversity, fauna, Lukavac.

Prof. dr. Avdul Adrović, dr. sc. Isat Skenderović, dr. sc. Edina Hajdarević,
mr. sc. Alen Bajrić, mr. sc. Sabina H. Halilović
Prirodno–matematički fakultet Univerziteta u Tuzli, avdul.adrovic@untz.ba

STANJE ISTRAŽENOSTI POPULACIJA RIBA AKUMULACIJE MODRAC TOKOM PEDESETOGODIŠNJEG POSTOJANJA

Prvi naučno valorizirani podaci o ihtiofauni akumulacije Modrac sadržani su u Ribarskoj osnovi za ribolovno područje „Jezero Modrac". Autor iznosi podatke prema kojima u akumulaciji Modrac egzistira 19 različitih vrsta riba, ali nema podataka o kvantitativnom sastavu pomenutih ihtiopopulacija. Autor naglašava mogućnost da osim pomenutih u jezeru postoje i druge vrste riba, koje ribari nisu uspjeli izloviti. Iz prezentiranog popisa riba se vidi da dominiraju Cyprinidae sa 12 vrsta dok, Cobitidae, Esocidae, Centrarchidae i Siluridae su zastupljene sa po jednom, a Percidae sa tri vrste riba. Mišetić i suradnici prezentiraju analizu biodiverziteta ihtiopopulacija provedenu na uzorku od 1905 jedinki različitih vrsta riba iz pet porodica. Dominantnu skupinu riba čine pripadnici familije Cyprinidae (11 vrsta), među kojima je najbrojnija uklija (Alburnusalburnus) sa 64,52% brojnosti i 18,52% ukupne ihtiomase.

Ihtiofaunistička istraživanja Modraca koja su provedena četiri godine kasnije ukazuju na to da akumulaciju Modrac naseljava 17 vrsta riba iz pet porodica. Iz prezentiranog pregleda se vidi, da najznačajniju brojnost ostvaruju uklija (64,5%), bodorka (11,50%), grgeč (6,67%) i deverika (6,46%), dok su brojno najmanje zastupljene mrena, bucov, štuka, šaran, vijun, som i linjak (0,52–0,05%). Podatke o sastavu ihtiopopulacija akumulacije Modrac nalazimo i u Ribarskoj osnovi ribolovnog područja «Bosna II», ali su to u stvari isti podaci koje iznose Habeković i suradnici. Škrijelj i suradnici su utvrdili prisustvo 12 vrsta riba iz četiri riblje porodice. Najbrojnija je familija Cyprinidae (6), Esocidae (1), Ictaluridae (1) i Percidae (2), a najbrojnija vrsta je deverika (125 jedinki). Adrović (2012.) prezentira stanje diverziteta riba akumulacije Modrac zasnovano na 1104 jedinki različitih vrsta riba, koje se svrstavaju u sedam ribljih porodica. Istraživanjem je ukazano na visok specijski diverzitet izražen kroz prisustvo 22 vrste riba i jednog prirodnog hibrida- Abramis brama x Rutilus rutilus. Najviše vrsta (13 i jedan hibrid) je iz porodice Cyprinidae; porodice Percidae i Cobitidae su zastupljene sa po dvije vrste, porodice Esocidae, Siluridae, Ictaluridae i Centrarchidae sa po jednom vrstom. U ukupnom uzorku po brojnosti dominira bodorka (Rutilus rutilus) sa ukupno 346 jedinki, (31,06%), slijedi deverika (Abramis brama) sa 226 jedinki, (20,29%) i zela (Alburnus alburnus) sa 175 jedinki (15,71%). Svaka od ostalih registrovanih vrsta u ukupnom ulovu učestvuje sa manje od 10%.

Podaci o istraživanjima ihtiopopulacija akumulacije Modrac obuhvataju period od oko 44 godine, ali se ipak da zaključiti da su ona diskontinuirana i da nije uspostavljen stalni monitoring. Tom problemu bi se u narednom periodu trebala posvetiti veća pažnja zbog višestruke namjene akumulacije Modrac, kao i zbog adekvatne zaštite ihtiopopulacija.

Ključne riječi: biodiverzitet, populacije riba, Modrac.

Prof. Dr. Avdul ADROVIĆ, Dr. sc. Isat SKENDEROVIĆ, Dr. sc. Edina HAJDAREVIĆ, Alen BAJRIĆ M. Sc., Sabina H.HALILOVIĆ M. Sc.
Faculty of Science, University of Tuzla, avdul.adrovic@untz.ba

STATE OF RESEARCH IN FISH POPULATIONS OF THE ACCUMULATION LAKE MODRAC DURING ITS FIFTY YEARS' EXISTENCE

The first scientifically validated data on ichthyofauna of the accumulation lake Modrac were given in the journal "Ribarska osnova za ribolovno područje „Jezero Modrac"" (Eng. Fish basis for the fishing area "Lake Modrac").The author presents data which suggest that in the accumulation lake Modrac existed 19 different species of fish, but there is no information on the quantitative composition of the mentioned ichthyo-populations.The author emphasizes the possibility that there are species of fish in the lake other than those mentioned,those that fishermen have failed to harvest.From the presented list of fish it is seen that Cyprinidae dominates with 12 species while, Cobitidae, Esocidae, Centrarchidae and Siluridae are represented with one and Percidae with three species of fish.Mišetić and colleagues presented an analysis of biodiversity of ichthyo-populations conducted on a sample of 1905 individuals of different species of fish from five families.The dominant group of fish are members of the family Cyprinidae (11 species), among which the most frequent is bleak (Alburnusalburnus) with 64.52% of abundanceand 18.52% of total ichthyomass.

Ichthyofaunistic research of Modrac that was carried out four years later suggests that the accumulation of Modrac was inhabited by 17 species of fish from five families.From the presented overview it can be seen that the most significant numbersare reached by bleak (64.5%), roach (11.50%), perch (6.67%) and bream (6.46%), while the least abundant were barbel, asp, pike, carp, loach, catfish and tench (0.52 to 0.05%).Data on composition of ichthyo-populations in the accumulation Modracwe found in "Ribarska osnova ribolovnog područja «Bosna II» (Eng. Fish basis for the fishing area "Bosnia II"), but these are in fact the same information that were given by Habeković et al.Škrijelj et al. have identified the presence of 12 species of fish from four fish families.Most common is the family Cyprinidae (6), Esocidae (1), Ictaluridae (1) and Percidae (2), and the most abundant species is the bream (125 individuals).Adrović (2012) presents the state of fish diversity in Modrac accumulation based on 1,104 individuals of different species of fish, which are classified into seven fish families.The study pointed to thehigh species diversity which was expressed through the presence of 22 species of fish and one natural hybrid- Abramis brama x Rutilus rutilus.Most species (13 and 1 hybrid) came from the Cyprinidae family;the families Percidae and Cobitidae are represented with two species each, and the families Esocidae, Siluridae, Ictaluridae and Centrarchidae with one species each.In the total sample the most dominant by abundance was roach (Rutilus rutilus) with a total of 346 individuals (31.06%), followed by bream (Abramis brama) with 226 individuals (20.29%) and bleak (Alburnus Alburnus) with 175 individuals (15.71%).Each of the other registered species in the total catch participates with less than 10%.

Data on the research on ichthyo-populations of the accumulation Modrac cover the period of about 44 years, but one can still conclude that they have been discontinued, and that there has not been constant monitoringestablished.This problem should be addressed with more attention in the following period due to multiple purposes of the accumulation lake Modrac, as well as for adequate protection of ichthyo-populations.

Keywords: biodiversity, fish populations, Modrac.

Dr. sc. Isat SKENDEROVIĆ, prof. dr. Avdul ADROVIĆ, dr. sc. Edina HAJDAREVIĆ,
mr. sc. Alen BAJRIĆ, prof. dr. Adnan JAŽIĆ
Prirodno–matematički fakultet Univerziteta u Tuzli
Veterinarski fakultet Univerziteta u Sarajevu
isat.s@bih.net.ba; isat.skenderovic@untz.ba

PARAZITSKI RAKOVI (CRUSTACEA) CIPRINIDNIH RIBA IZ HIDROAKUMULACIJE MODRAC

U periodu od marta 2014. do oktobra 2014. godine izvršena su parazitološka istraživanja 400 jedinki ciprinidnih riba iz hidroakumulacije Modrac. Parazitološkom pretragom riba za istraživani period utvrđeno je prisustvo parazitskih račića kod 45 jedinki. Kod 26 istražene jedinke ihtiopopulacija konstatovano je prisustvo ***Argulus foliaceus*** *na koži riba, dok je* ***Ergasilus sieboldii*** *ustanovljen na škrgama 19 istraživanih jedinki riba. Ekstenzitet infestacije je varirao kod istraživanih riba. Najveći ekstenzitet infestacije ustanovljen je kod škobalja 50,00%, dok je kod ostalih vrsta znatno manji. Ihtioparazitološka istraživanja su pokazala da je intenzitet infestacije najveći kod šarana, 4-6 primjeraka parazitskih račica, a najniži kod škobalja i deverike 1-2. Najveći broj parazita (rakova) kod pretraživanih jedinki ciprinidnih riba ustanovljen je tokom juna a najniži u oktobru.*

Ključne riječi: hidroakumulacija Modrac, ihtioparaziti, rakovi.

Dr. sc. Isat SKENDEROVIĆ, Prof. Dr. Avdul ADROVIĆ, Dr. sc. Edina HAJDAREVIĆ,
Alen BAJRIĆ M. Sc., Prof. Dr. Adnan JAŽIĆ
Faculty of Science, University of Tuzla
Faculty of Veterinary Medicine, University of Sarajevo

PARASITIC CRABS (CRUSTACEA) OF CYPRINID FISH FROM LAKE MODRAC

In the period between March 2014 and October 2014 parasitological studies of 400 individual cyprinid fish from Lake Modrac were carried out. Parasitological examination of fish for the investigated period revealed the presence of parasitic crabs in 45 individuals. In 26 studied individuals of ichthyo-population, the presence of ***Argulus foliaceus*** *was established on the skin of fish, while* ***Ergasilus sieboldii*** *was established on gills of 19 studied fish specimens. The prevalence of infestation varied in the studied fish. The largest extent of infestation was detected among one particular fish (Skobalj) 50.00%, while in other species it was much smaller. Ichthyo-parasitological studies have shown that the intensity of infestation was biggest in carp, 4-6 copies of parasitic crabs. The largest number of parasites (crab) for tested cyprinid fish individuals was established in June and the lowest in October.*

Key words: hydroaccumulations Modrac, ichthyo-parasites, crabs.

OPĆINA LUKAVAC

Ulica: Trg Slobode bb, 75300 Lukavac – Bosna i Hercegovina
Tel/fax: + 387 35 553 554

www.lukavac.ba

JU JAVNA BIBLIOTEKA LUKAVAC

Ulica: Titova br. 7 75300 Lukavac
Tel /fax: +387 35 554-538
bibliotekalukavac@gmail.com

JU ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE KULTURNO-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA TUZLANSKOG KANTONA

Ulica: Muftije ef. Kurta bb. 75000 Tuzla,
Tel /fax: +387 35 228-906;
info@bastina.ba/ zavod.khpn@bih.net.ba/
www.bastina.ba